

Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike
rakendusüuringute keskus RAKE

RAKE

PAIKKONNA TERVISEMÕJURITE UURINGU ANALÜÜS

Kohalike omavalitsuste tüüpide raport
2012

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Uuringu andmete analüüsi tellis Tervise Arengu Instituut ning viis läbi Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE. Analüüs on valminud Euroopa Sotsiaalfondi kaasrahastamisel.

Raporti autor: Katrin Humal, analüütik

Autor tänab Karl Viilmani ja Eha Nurka, kes toetasid uuringuraporti valmimist asjakohaste märkustega.

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuringute keskus. Meie missiooniks on tõsta teadmisel põhineva otsustamise osakaalu Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse parimaid valdkonnaeksperte nii Tartu Ülikoolist kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustik hõlmab kõiki TÜ sotsiaalteadlasi ning meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

Kontaktandmed: Lossi 36-124, 51003, Tartu
<http://www.ec.ut.ee/rakendusuringud>

SISUKORD

Sissejuhatus	4
Metoodika	5
1. Tervise seisund	6
2. Toitumine	9
3. Alkohol	11
4. Suitsetamine	14
5. Narkootikumid	15
6. Sotsiaalsed suhted	19
7. Vaimne tervis	24
8. Kehaline aktiivsus	25
9. Seksuaaltervis	28
10. Turvalisus ja ohutus	30
Kokkuvõte	36
Lisa. Uuringusse kaasatud KOVid ja vastanute arvud	38

SISSEJUHATUS

Käesolevas raportis sisalduvad paikkonna terviseõjurite uuringu andmed annavad ülevaate Eesti elanike tervise seisundist, tervisekäitumisest ja tervist mõjutavatest teguritest kohalike omavalitsuste (KOV) tüüpide kaupa. Uuringu tulemustele toetudes saavad omavalitsused kujundada kohalikke poliitikaid ja kohalike elanike vajadustele vastavaid teenuseid ning prognoosida tulevikus esile kerkida võivaid riske ning vajadusi.

Uuringu eesmärgiks on suurendada maakondade ja KOV juhtide, töötajate ning kogukonna liidrite teadlikkust paikkonna elanike tervisekäitumisest ja neid mõjutavatest teguritest ning tõsta suutlikkust kasutada uuringuandmeid omavalitsuste tegevuste planeerimisel ja elluviimisel.

Paikkonna terviseõjurite uuring toimus Euroopa Sotsiaalfondi raamprogrammi „Tervislikke valikuid toetavad meetmed 2010–2013” raames. Programmi üldeesmärgiks on kvalifitseeritud tööjõupakkumise suurendamiseks ja tööelu kvaliteedi parandamiseks tervislikel põhjustel tööturul mitteaktiivsete inimeste osakaalu vähendamine ja tööturul tervislikel põhjustel väljalangemise ennetamine.

Paikkonna terviseõjurite uuring on kvantitatiivne küsitlusuuring, mis viidi läbi postiküsitluse meetodil 2011. a maist juulini. Küsitleti elanikke vanuses 15–70 eluaastat 77-st Eesti KOV-ist, valimi üldmaht oli 10 000 isikut. Lõplikuks uuringu tagasiside määraks kujunes 42%, vastanuid oli kokku 4239. Uuringu küsimustik koosnes 10 moodulist – tervise seisund, toitumine, alkoholi, tubaka ja narkootikumide tarvitamine, sotsiaalsed suhted, vaimne tervis, kehaline aktiivsus, seksuaaltervis, turvalisus ja ohutus – ning küsimustest vastaja tausta kohta.

Paikkonna terviseõjurite uuringu analüüs KOV-i tüüpide kaupa annab ülevaate sellest, kas ja milliste tervisenäitajate ja seda mõjutavate tegurite lõikes on Eestis erinevusi KOV-i tüüpide vahel. Uuringusse kaasatud KOV-id tüüpide ja maakondade lõikes on toodud käesoleva raporti lisan.

METOODIKA

Paikkonna terviseõjurite uuringu valimi moodustamise metoodika¹ on välja töötanud konsultatsiooni- ja koolituskeskus OÜ Geomedia. Uuringu üldkogumi moodustasid rahvastikuregistris registreeritud Eesti elanikud vanuses 15–70 aastat, keda 2010. aasta 1. detsembri seisuga oli kokku 1 001 216. Nendest moodustati 10 000 inimesest koosnev valim. Esmalt langetati valik uuritavate KOV-ide vahel ning seejärel moodustati valituks osutunud KOV-ides kihtvalimid elanike soo ja vanuse järgi.

Uuringu territoriaalse üldkogumi moodustavad 226 Eesti KOV-i. KOV-ide valimi maht (kokku 77) määrati järgmiselt: igast maakonnast (kokku 15) on uuringusse kaasatud 3–6 KOV-i. Uuringu üldvalim koosneb valimisse kaasatud KOV-ide valimitest. Viimaste koostamisel on arvestatud iga valimisse haaratud KOV-i soolist ja vanuselist jaotust, vanusegrupid on järgmised: 15–24 a, 25–34 a, 35–44 a, 45–54 a, 55–70 a.

Uuringu valimi koostamisel on arvestatud KOV-ide tüpoloogiat, mille aluseks on Eesti asustussüsteemi keskuste hierarhia ja KOV-ide asend Eesti regionaalses süsteemis. Lähtudes tüüpilistest erinevustest elanike elukeskkonnas ja elulaadis ning kohalike tervise-, sotsiaalse kaitse ja vaba aja teenuste iseloomust (sh nende mitmekesisus ja kättesaadavus), eristatakse kuut tüüpi KOV-üksusi:

- a) **pealinn** Tallinn;
- b) **regionaalsed keskused** (Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu ja Kärdla);
- c) **maakonnakeskused** (va tüüpi a või b kuuluvad omavalitsused);
- d) **suuremate keskuste vahetud tagamaad**, kus inimeste elu on tihedalt seotud vastavate keskustega – KOV-id, mis piirnevad suuremate keskustega (tüübid a–c), aga ka ajalooliselt keskustega seotud satelliitlinnad (Saue, Maardu, Narva-Jõesuu ja Sindi);
- e) **piirkondlikud linnalised keskused** – suuremate keskuste tagamaast väljaspool asuvad KOV-id, mille suurima asula elanike arv on vähemalt 1000 inimest (Harjumaal vähemalt 2000);
- f) **maavallad ja mikrolinnad** – KOV-id, mis ei kuulu ühtegi eelnevasse tüüpi.

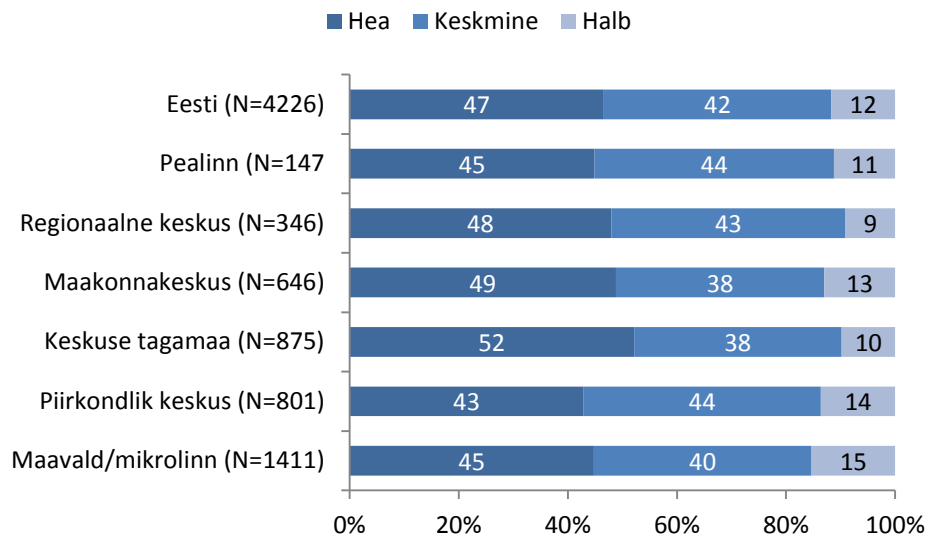
Uuringu andmed on kaalutud vastavalt eelpool nimetatud vanusegruppidele ja soole, arvestades omavalitsusüksuste ja maakondade rahvastiku jaotust seisuga 01.12.2010. Uuringutulemuste statistiline olulisus (p) on arvutatud tegelike valimi mahtude põhjal, võttes arvesse ka valimi moodustamise eripära (kaheastmeline kihtvalim). Seega tuleb tähele panna, et joonistel on vastuste jaotumine esitatud kaalutud andmete põhjal, ent väljatoodud valimimahud (N) on kaalumata. Olulisuse nivoo² on 5%, seega erinevused KOV-i tüüpide keskmiste näitajate või ühte tüüpi kuuluvate KOV-ide näitajate vahel loetakse statistiliselt oluliseks, kui $p \leq 0,05$. Käesolevas ülevaates on ära toodud ainult erinevused, mis võrrelduna vaatluse all oleva grupi keskmisega on statistiliselt olulised.

¹ Sepp, V. (2011). Paikkonna terviseõjurite uuringu valim. Konsultatsiooni- ja koolituskeskus Geomedia, Tartu. Tellija: Tervise Arengu Instituut.

² St kui väita, et tulemused gruppide vahel on statistiliselt oluliselt erinevad, ei ole eksimise tõenäosus suurem kui 5%.

1. TERVISESEISUND

Üldiselt hindavad Eesti elanikud oma tervist heaks (47%) või keskmiseks (42%). Pisut üle kümnendiku arvab, et nende tervislik seisund on halb. KOV-i tüüpide lõikes on näha küll väikesi erinevusi Eesti keskmisest, kuid need ei ole olulised (Joonis 1). Küll aga on varieeruvus KOV-ide lõikes KOV-i tüüpide siseselt üsna suur.

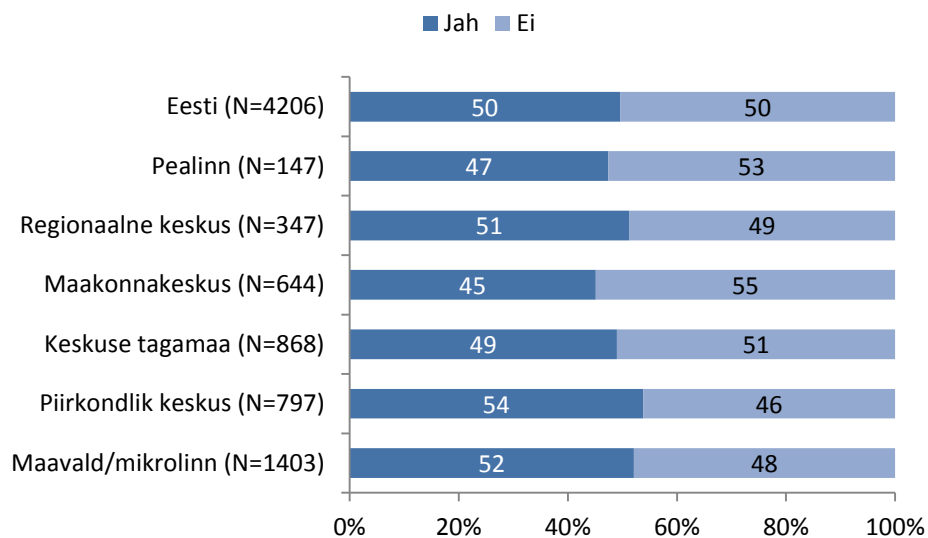
Joonis 1³. Tervise enesehinnang

- **Regionaalsed keskused:** oma tervist hindab heaks keskmisest rohkem (55–57%) Kärdla, Pärnu ja Tartu elanikke, ent vähem (37–39%) Kohtla-Järve ja Narva elanikke. Neid, kelle meelest nende tervis on halb, on märksa rohkem (14%) Narvas ja vähem (4%) Pärnus.
- **Maakonnakeskused:** oma tervist hindab heaks keskmisest rohkem (59–61%) Paide ja Kuressaare elanikke, ent vähem (35–41%) Jõhvi, Jõgeva ja Võru elanikke. Samas hindab oma tervist halvaks keskmisest väiksem osa (7–9%) Paide ja Kuressaare, ent keskmisest suurem osa (18–21%) Jõgeva ja Põlva elanikke.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** oma tervist hindab heaks keskmisest rohkem (58–63%) Viimsi, Kohtla, Luunja ja Karula, ent vähem (39–41%) Ridala ja Rakvere ning eriti Võru (33%) valla elanikke. Oma tervist hindab halvaks keskmisest tunduvalt rohkem (19–23%) Rakvere ja Ridala valla ja Sindi linna ning vähem (2–3%) Paide ja Viimsi valla elanikke.
- **Piirkondlikud keskused:** oma tervist hindab heaks keskmisest rohkem (50%) Kehtna valla ja tunduvalt rohkem (61%) Kose valla, ent vähem (34–36%) Lihula, Räpina ja Abja valla ning tunduvalt vähem (25–29%) Aseri valla ja Mustvee linna elanikke. Oma tervist hindab halvaks keskmisest tunduvalt rohkem (28–30%) Räpina valla ja Mustvee linna, ent keskmisest vähem (6–9%) Kose ja Halinga valla inimesi.
- **Maavallad ja mikrolinnad:** oma tervist hindab heaks keskmisest märksa rohkem (54–60%) Kuusalu, Pala, Noarootsi, Vormsi ja Käru valla, ent keskmisest vähem (28–36%) Vasalemma,

³ Siin ja edaspidi tähistab joonistel „Keskuse tagamaa“ meetodika peatükis nimetatud suuremate keskuste vahetatud tagamaad (d) ning „Piirkondlik keskus“ piirkondlikku linnalist keskust (e).

Emmaste, Kareda, Mikitamäe, Põdrala, Paistu ja Meremäe valla elanikke. Oma tervist hindab halvaks tunduvat üle keskmise (21–26%) Vasalemma, Puurmani, Kareda ja Paistu valla ning eriti (31–34%) Mikitamäe, Palupera ja Meremäe valla elanikke, ent alla keskmise (3–9%) Emmaste, Vormsi, Kanepi, Lavassaare ja Käru valla elanikke.

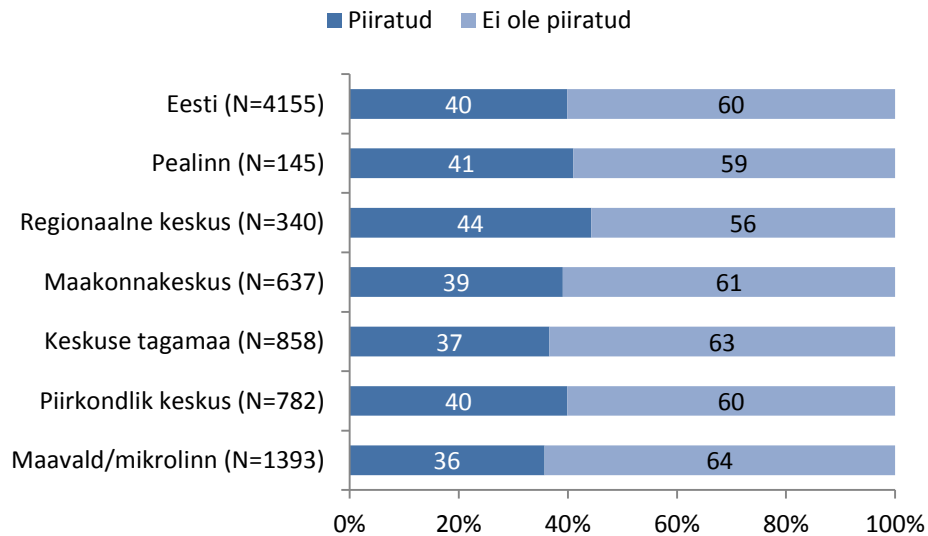
Keskmiselt pooltel Eesti elanikel on pikaajaline krooniline haigus või terviseprobleem. KOV-i tüüpide lõikes see osakaal oluliselt ei erine (Joonis 2). Regionaalsete keskuste puhul ei ole ka KOV-ide lõikes olulisi erinevusi.

Joonis 2. Pikaajalise kroonilise haiguse või terviseprobleemi esinemine

- **Maakonnakeskused:** pikaajalise terviseprobleemiga inimesi on keskmisest rohkem (52–56%) Jõhvi, Haapsalu ja Võru linnas, keskmisest vähem (36–39%) Rakvere, Kuressaare ja Valga linnas.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** pikaajalise terviseprobleemiga inimesi on keskmisest rohkem (56–59%) Viimsi, Jõgeva, Ridala, Rakvere, Luunja ja Võru vallas, keskmisest vähem (36–41%) Maardu linnas ja Kohtla, Paide, Kaarma ja Karula vallas.
- **Piirkondlikud keskused:** pikaajalise terviseprobleemiga inimesi on keskmisest rohkem (62%) Elva linnas ja Otepää ja Abja vallas, tunduvalt rohkem (68–72%) aga Haljala vallas ja Mustvee linnas. Keskmisest vähem (43–47%) on pikaajalise terviseprobleemiga inimesi Kose, Järvakandi, Kehtna ja Antsla vallas.
- **Maavallad ja mikrolinnad:** pikaajalise terviseprobleemiga inimesi on keskmisest rohkem (59–63%) Puurmani, Kareda ja Meremäe, keskmisest vähem (42–47%) Pala, Noarootsi, Raikküla, Kihelkonna ja Tarvastu vallas ja tunduvalt vähem (35–36%) Vormsi ja Laimjala vallas.

40% Eesti elanikest on igapäevane toimetulek tervise seisundi tõttu piiratud. Ka siin ei ole olulisi erinevusi KOV-i tüübist sõltuvalt (Joonis 3), kuid KOV-ide lõikes tüüpide kaupa on erinevused üpris suured.

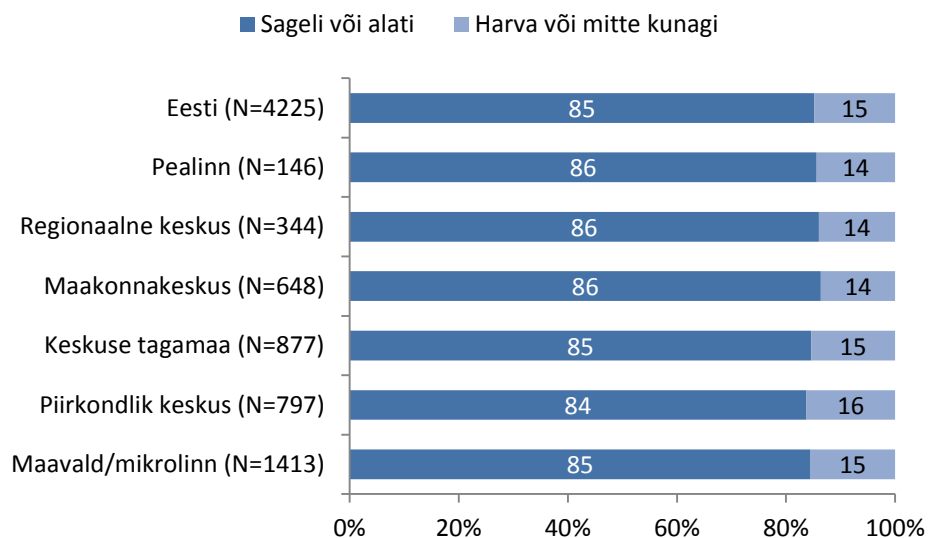
Joonis 3. Terviseseisundi tõttu piiratud igapäevane toimetulek

- **Regionaalsed keskused:** keskmisest suuremal osal inimestest on toimetulek terviseseisundi tõttu piiratud Kohtla-Järves (53%) ja Narvas (66%), keskmisest väiksemal osal Kärdlas (24%), Tartus (32%) ja Pärnus (34%).
- **Maakonnakeskused:** keskmisest suuremal osal inimestest on toimetulek terviseseisundi tõttu piiratud Rapla vallas (51%) ja Jõhvi vallas (57%), keskmisest väiksemal osal (30–33%) Paides, Haapsalus, Kuressaares ja Viljandis.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** keskmisest suuremal osal inimestest on toimetulek terviseseisundi tõttu piiratud Maardu linnas (51%) ja Jõgeva, Rakvere, Põlva ja Pärsti vallas (44–46%), keskmisest väiksemal osal (29–30%) Karula ja Kaarma vallas ning eriti Viimsi vallas (16%).
- **Piirkondlikud keskused:** keskmisest suuremal osal inimestest on toimetulek terviseseisundi tõttu piiratud Järva-Jaani, Haljala, Röpina ja Otepää vallas (47–54%) ning eriti Mustvee linnas (70%), keskmisest väiksemal osal Kose, Lihula, Tamsalu ja Halinga vallas (27–33%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** keskmisest suuremal osal inimestest on toimetulek terviseseisundi tõttu piiratud Avinurme, Albu, Kareda, Põdrala ja Meremäe vallas (45–52%) ning eriti Palupera (55%) ja Mikitamäe vallas (60%), keskmisest väiksemal osal inimestest aga Emmaste, Raikküla ja Muhu (26–27%) ning eriti Kuusalu vallas (20%).

2. TOITUMINE

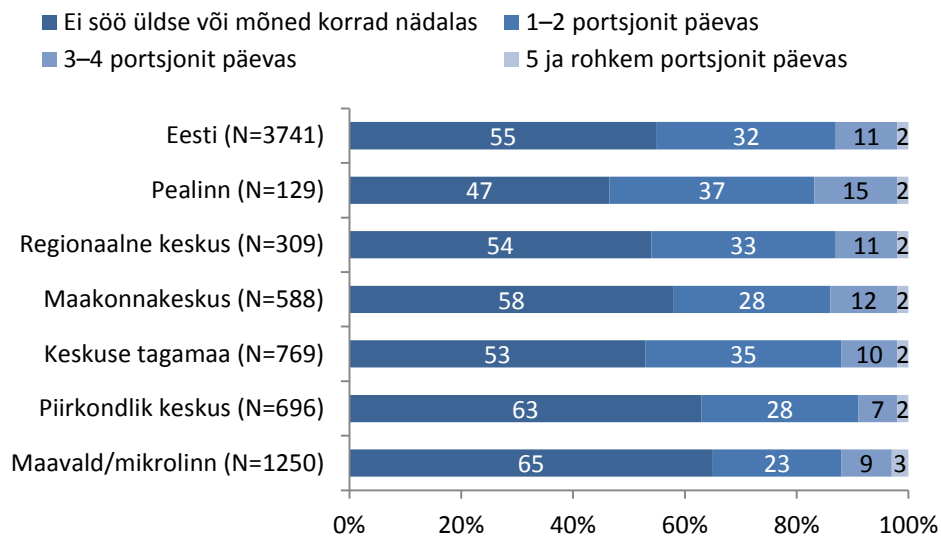
Valdav enamik (85%) Eesti elanikest sööb sageli või alati hommikusööki; KOV-i tüüpide lõikes tulemused ei erinenud (Joonis 4). Küll aga ilmnes olulisi erinevusi KOV-i tüübi siseselt KOV-ide lõikes, v.a regionaalsete keskuste puhul, kus statistiliselt olulisi erinevusi ei esinenud.

Joonis 4. Hommikusöögi söömine

- **Maakonnakeskused:** harva või üldse mitte hommikusöögi sööjaid on keskmisest enam (20–25%) Jõgeval, Haapsalus ja Valgas, keskmisest vähem Viljandis (8%) ja Jõhvi vallas (6%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** harva või üldse mitte hommikusöögi sööjaid on keskmisest enam (23–25%) Jõgeva, Paide ja Tartu vallas ning eriti Rakvere vallas (32%), keskmisest vähem (8–9%) Viimsi ja Pühalepa vallas.
- **Piirkondlikud keskused:** harva või üldse mitte hommikusöögi sööjaid on keskmisest enam (22–23%) Kose ja Tamsalu, eriti aga Lihula vallas (30%), ent keskmisest vähem (5–8%) Mustvee linnas ning Halinga ja Abja vallas.
- **Maavallad ja mikrolinnad:** harva või üldse mitte hommikusöögi sööjaid on keskmisest enam Lavassaare (25%) ja Puurmani vallas (29%), keskmisest vähem Noarootsi (9%) ja Kihelkonna vallas (6%).

Enam kui pooled Eesti elanikest (55%) söövad puu- ja köögivilju kuni mõned korrad nädalas. Kolmandik sööb neid 1–2 ning kümnendik 3–4 portsjonit päevas. Soovitusliku koguse ehk vähemalt viis portsjonit päevas tarbib puu- ja köögivilju 2%. KOV-i tüüpide lõikes on näha ka olulisi erinevusi (Joonis 5). Suhteliselt sagedamini süüakse puu- ja köögivilju Tallinnas, aga ka regionaalsetes keskustes ja suuremate keskuste tagamaadel, tunduvalt harvem aga piirkondlikes keskustes ning maavaldades ja mikrolinnades. Erinevate KOV-i tüüpide siseselt KOV-ide lõikes aga üldiselt olulisi erinevusi puu- ja köögiviljade söömisel ei ole, v.a suuremate keskuste tagamaade puhul.

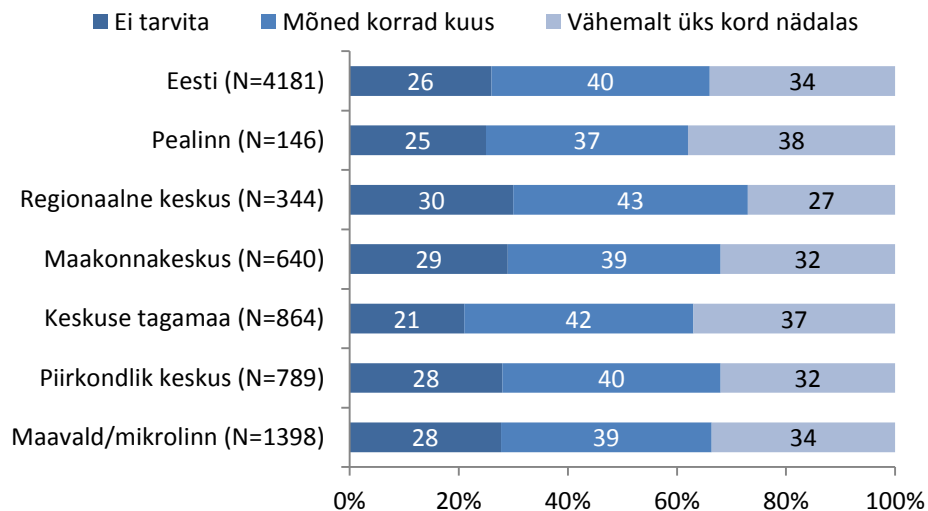

Joonis 5. Puu- ja köögiviljade söömine

- **Suuremate keskuste tagamaad:** elanikke, kes söövad puu- ja köögivilju kuni mõned korrad nädalas, on keskmisest märksa enam (70–75%) Jõgeva, Paide, Rakvere, Kaarma, Pärsti ja Võru vallas, aga ka Pühalepa ja Põlva vallas (60–63%); ent vähem Viimsi (36%) ja Sauga vallas (42%). Soovitusliku viis portsjonit päevas sööjate osakaalu poolest paistavad silma Luunja (9%) ja Paide vald (8%).

3. ALKOHOL

Umbes veerand Eesti elanikest ei tarvitanud uuringule eelnenud kuu jooksul üldse alkoholi, 40% tegi seda mõned korrad kuus ning 34% vähemalt kord nädalas (Joonis 6). Erinevused KOV-i tüüpide lõikes ei ole olulised, ent tüüpide siseselt esinevad erinevused KOV-ide vahel.

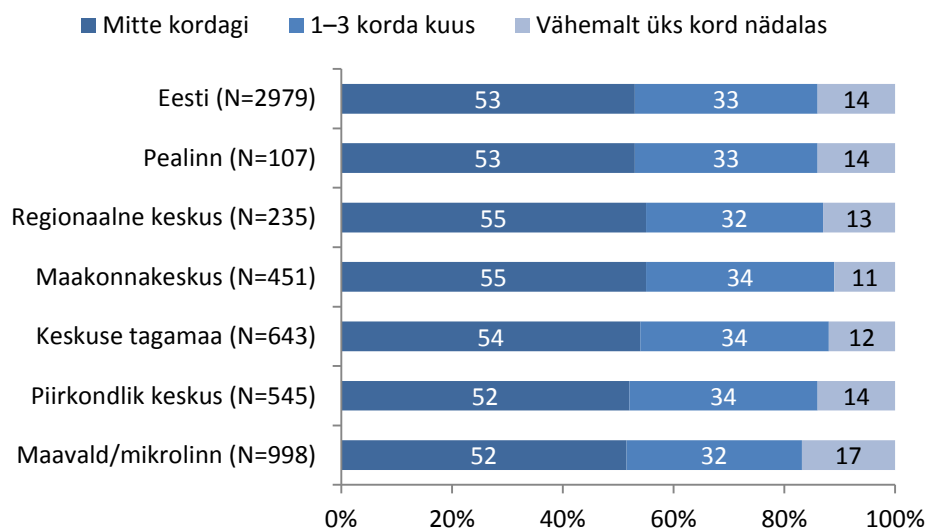

Joonis 6. Alkoholi tarvitamine uuringule eelnenud 30 päeva jooksul

- Regionaalsed keskused:** Kohtla-Järvel on keskmisest märksa enam (41%) neid, kes alkoholi üldse ei tarvitanud, ning keskmisest vähem (13%) neid, kes tegid seda vähemalt kord nädalas. Pärnus aga on vastupidi keskmisest märksa vähem (24%) alkoholi mitte tarvitanud inimesi ning tunduvalt rohkem (43%) neid, kes tegid seda vähemalt kord nädalas.
- Maakonnakeskused:** üle keskmise on üldse mitte alkoholi tarvitanud inimeste osakaal Valga linnas (44%) ja Rapla vallas (41%), alla keskmise (22–23%) Põlvas, Paines, Haapsalus ja Rakveres. Seevastu vähemalt kord nädalas alkoholi tarvitanuid on keskmisest enam (39–41%) Põlvas ja Võrus, keskmisest vähem (22–23%) Jõhvi ja Rapla vallas.
- Suuremate keskuste tagamaad:** alkoholi mitte tarvitanud inimesi on keskmisest enam (30–31%) Ridala, Võru ja Pärsti vallas ning tunduvalt enam Paide vallas (47%). Samal ajal on Paide vallas ka keskmisest tunduvalt vähem (16%) neid, kes tarvitasid alkoholi vähemalt kord nädalas. Samuti on alkoholi vähemalt kord nädalas tarvitanuid keskmisest vähem (25–28%) Pärsti, Võru, Põlva ja Rakvere vallas, ent keskmisest märksa enam Sindi linnas (44%) ning Tartu vallas (50%).
- Piirkondlikud keskused:** alkoholi mitte tarvitanuid on keskmisest enam (35–36%) Abja ja Järvakandi vallas ning tunduvalt enam Aseri vallas (42%), keskmisest vähem (17–20%) Kose ja Haljala vallas. Neid, kes tarvitasid alkoholi vähemalt kord nädalas, on aga keskmisest enam (38–42%) Kose, Järva-Jaani, Otepää ja Halinga vallas ning keskmisest vähem (23–25%) Räpina ja Aseri vallas.
- Maavallad ja mikrolinnad:** alkoholi mitte tarvitanute osakaal on märgatavalt üle keskmise (34–38%) Kareda, Mikitamäe, Põdrala ja Paistu vallas, alla keskmise (16–19%) Käru, Laimjala, Pala, Muhu, Vormsi ja Emmaste vallas ning tunduvalt alla keskmise (13–14%) Noarootsi ja Rägavere

vallas. Vastavalt vähemalt kord nädalas alkoholi tarvitanud inimesi on üle keskmise (42–47%) Emmaste, Käru, Muhu, Pala ja Noarootsi, eriti aga Rägavere vallas (52%), ning alla keskmise (27–28%) Vormsi, Põdrala, Mikitamäe, Tarvastu ja Häädemeeste vallas ja tunduvalt alla keskmise (20–24%) Lavassaare, Kareda ja Albu vallas.

Enam kui pool eelneva kuu jooksul alkoholi tarvitanud Eesti elanikest ei tarvitanud küsitlusele eelnenud 30 päeva jooksul kordagi korruga rohkem kui viis annust⁴ alkoholi (Joonis 7). Kolmandik tarvitas rohkem kui viis annust alkoholi (nn alkoholi riskitarvitamine) 1–3 korda kuus ning 14% vähemalt korra nädalas. Olulisi erinevusi KOV-i tüüpide lõikes ei esine, kuid tüüpide siseselt esinevad erinevused KOV-ide vahel.

Joonis 7. Korruga vähemalt kuue alkoholiannuse tarvitamine küsitlusele eelnenud 30 päeva jooksul (sel perioodil üldse alkoholi tarvitanud vastanute seast)

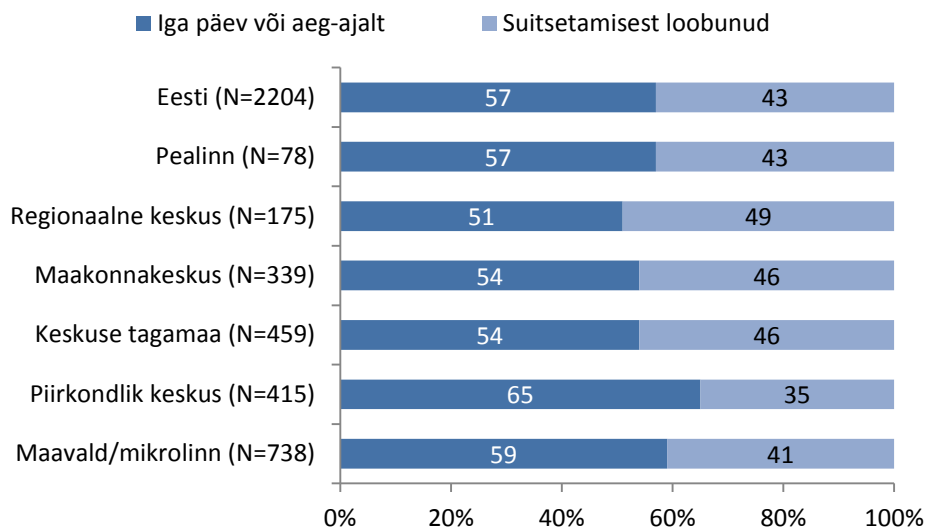
- **Regionaalsed keskused:** neid, kes on korruga vähemalt kuus annust alkoholi tarvitanud 1–3 korda kuus, on keskmisest enam Kärdlas (40%) ja Narvas (43%), keskmisest vähem Kohtla-Järvel (26%). Neid, kes on seda teinud vähemalt kord nädalas, on aga keskmisest enam Pärnus (20%) ning keskmisest vähem Kärdlas ja Kohtla-Järvel (7–9%).
- **Maakonnakeskused:** neid, kes on tarvitanud korruga kuus ja enam annust alkoholi 1–3 korda kuus, on keskmisest enam Paldiskis ja Haapsalus (39%) ning keskmisest vähem Valga linnas ja Jõhvi vallas (26–27%). Neid, kes on teinud seda vähemalt kord nädalas, on keskmisest rohkem Rakveres (19%) ja Valgas (23%) ning keskmisest vähem Jõhvi vallas, Haapsalus, Jõgeval ja Viljandis (3–6%).

⁴ Alkoholiannus on alkohoolse joogi kogus, mis sisaldab 10 g absoluutset alkoholi. Üks alkoholiannus on näiteks üks klaas (250 ml) 5,2%-list õlut, üks pokaal (120 ml) 12%-list veini või üks pits (40 ml) 40%-list kanget alkoholi. Korruga kuue või enam alkoholiannuse tarbimist loetakse alkoholi riskitarvitamiseks. (Tähepõld, H., Veskimägi, M., Kalda, R., Maaroo, H.-I., Oona, M., Saame, I. (2011). *Alkoholi liigtarvitava patsiendi varajane avastamine ja nõustamine perearstipraktises Metoodiline juhendmaterjal perearstidele ja pereõdedele*. II parandatud ja täiendatud trükk. Tallinn: Lakrito AS.)

- **Suuremate keskuste tagamaad:** neid, kes on korraga vähemalt kuus annust alkoholi tarvitanud 1–3 korda kuus, on üle keskmise Põlva vallas (45%), ent alla keskmise Jõgeva, Ridala, Rakvere, Kaarma, Luunja ja Võru vallas (25–29%). Neid, kes on seda teinud kord nädalas või veelgi sagedamini, on keskmisest tunduvalt enam Kohtla, Tartu ja Luunja vallas (23–25%) ning keskmisest vähem Võru, Sauga, Viimsi, Põlva ja Rakvere vallas (6–7%).
- **Piirkondlikud keskused:** Neid, kes on korraga tarvitanud vähemalt kuus annust alkoholi 1–3 korda kuus, on keskmisest enam Haljala (40%) ja Tamsalu vallas (46%), ent keskmisest vähem Järvakandi ja Kehtna (27–29%) ning eriti Järva-Jaani, Räpina ja Otepää vallas (24–25%). Neid, kes on seda teinud vähemalt kord nädalas, on aga keskmisest rohkem Räpina ja Otepää (21%) ning veelgi enam Järva-Jaani ja Halinga (26%) vallas ning keskmisest vähem Elva linnas ja Abja vallas (7%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** neid, kes on tarvitanud enam kui viis alkoholiannust 1–3 korda kuus, on üle keskmise Puurmani, Kareda, Noarootsi, Mikitamäe, Käru ja Põdrala vallas (39–44%), veelgi enam Häädemeeste ja Meremäe vallas (48–50%) ning eriti Laimjala vallas (58%); alla keskmise Kuusalu, Vasalemma ja Muhu (22–25%) ning eriti Võnnu ja Raikküla vallas (15–17%). Seevastu neid, kes on seda teinud vähemalt korra nädalas, on keskmisest enam Vasalemma, Pala, Rägavere, Võnnu ja Palupera vallas (26–28%) ning keskmisest vähem Avinurme, Vormsi, Häädemeeste ja Raikküla vallas (7–10%) ja Laimjalas üldse mitte.

4. SUITSETAMINE

Kõigist uuringus osalenutest on üldse kunagi suitsetanud 52%. Neist omakorda 57% suitsetab ka praegu (kas igapäevaselt või vähemasti aeg-ajalt) ning 43% on suitsetamise maha jätnud (Joonis 8). Loobunute osakaal ei ole Eesti keskmisest oluliselt erinev KOV-i tüüpide lõikes, küll aga KOV-ide lõikes erinevate KOV-i tüüpide siseselt.

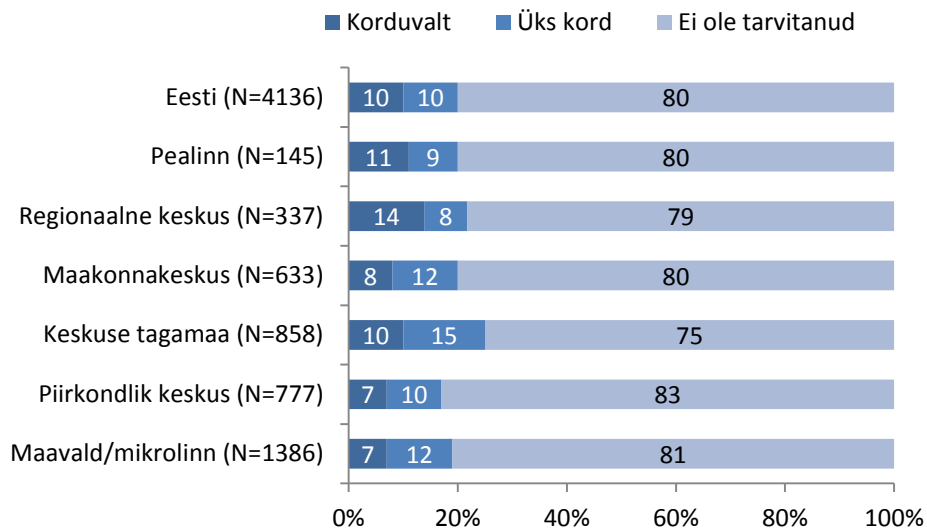

Joonis 8. Praegune suitsetamine kunagi elu jooksul suitsetanute hulgas

- **Regionaalsed keskused:** loobunute osakaal on üle keskmise (53–55%) Kärdlas, Pärnus ja Tartus, ent alla keskmise Narvas (45%) ja Kohtla-Järvel (37%).
- **Maakonnakeskused:** loobunute osakaal on üle keskmise (59–63%) Kuressaares, Võrus ja Jõhvi vallas ning alla keskmise (36–39%) Haapsalus, Jõgeval, Rakveres, Valgas, Viljandis ja Rapla vallas.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** loobunuid on keskmisest rohkem (54–57%) Pühalepa ja Luunja vallas ja Maardu linnas ning eriti Põlva vallas (61%), keskmisest märksa vähem (30–36%) Jõgeva, Ridala, Rakvere, Tartu, Karula ja Pärsti vallas.
- **Piirkondlikud keskused:** loobunuid on keskmisest enam (44–49%) Mustvee linnas ja Järva-Jaani, Räpina ja Halinga vallas, eriti aga Järvakandi vallas (59%), keskmisest vähem Elva linnas (24%), Otepää vallas (27%) ja eriti Kehtna vallas (12%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** loobunute osakaal on keskmisest suurem (47–55%) Kuusalu, Noarootsi, Kanepi ja Paistu vallas, tunduvalt suurem Kihelkonna vallas (71%), keskmisest väiksem (25–32%) Vasalemma, Rägavere, Kärü, Laimjala, Alatskivi ja Meremäe vallas.

5. NARKOOTIKUMID

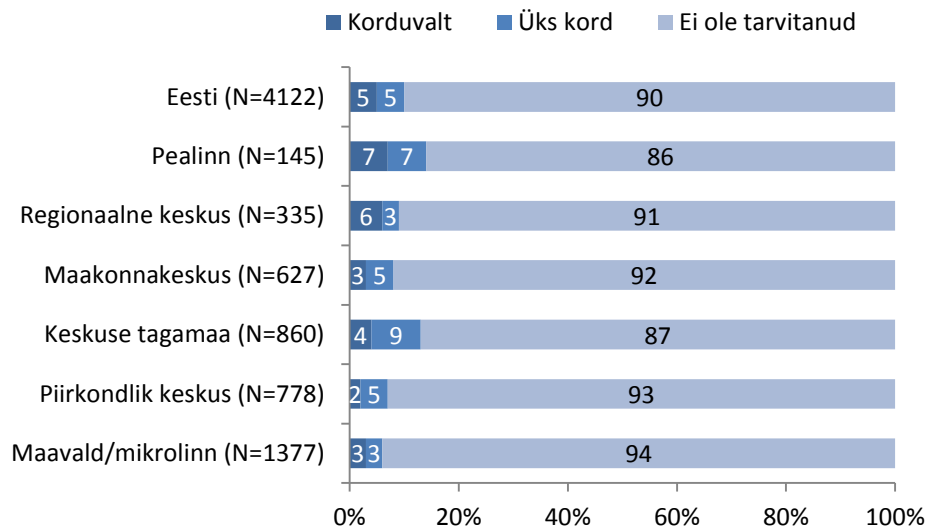
Viiendik Eesti elanikest on oma elu jooksul tarvitanud kanepit, neist pooled on teinud seda korduvalt (Joonis 9). KOV-i tüüpide lõikes tulemused oluliselt ei erine. Ka ei erine tüübi keskmisest oluliselt suuremate keskuste tagamaa, piirkondliku keskuse või maavalla ja mikrolinna tüüpi KOV-id, kuid regionaalse keskuse ja maakonnakeskuse tüübi siseselt ilmnevad olulised erinevused KOV-ide vahel.

Joonis 9. Kanepi tarvitamine elu jooksul

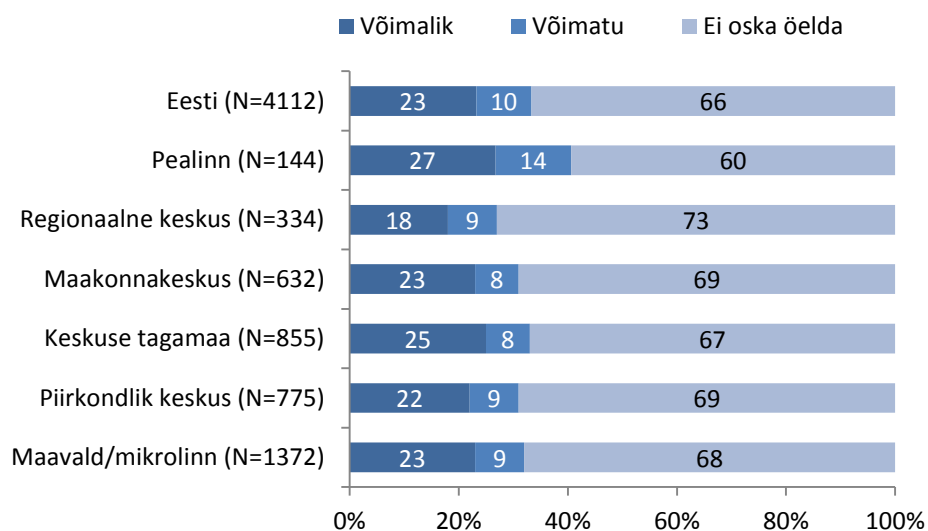
- **Regionaalsed keskused:** elu jooksul ühe korra kanepit tarvitanute osakaal on keskmisest väiksem Kohtla-Järvel (2%) ja Narvas (5%), keskmisest suurem Kärdlas, Tartus ja Pärnus (10–11%). Korduvalt kanepit tarvitanute osakaal on keskmisest märksa suurem Narvas (20%), samas kui Pärnus, Kärdlas, Kohtla-Järvel ja Tartus on see 9–12%.
- **Maakonnakeskused:** elu jooksul ühe korra kanepit tarvitanuid on keskmisest enam Rakveres ja Viljandis (18%), keskmisest vähem Valga linnas ja Jõhvi vallas (7%) ning eriti Paides (2%). Korduvalt kanepit tarvitanuid on keskmisest rohkem Rakveres ja Valgas (15–16%), vähem Jõgeval, Kuressaares ja Rapla vallas (2–3%).

Eesti elanikest 10% on oma elu jooksul tarvitanud muid narkootikume peale kanepi (nt *ecstasy*, amfetamiin, kokaiin, heroiin jm), neist pooled on seda teinud rohkem kui ühe korra (Joonis 10). KOV-i tüüpide lõikes ei ole erinevused keskmisest olulised, samuti pole olulisi erinevusi üht tüüpi KOV-ide vahel.

Joonis 10. Muude narkootikumide (v.a kanep) tarvitamine elu jooksul

Peaaegu veerand (23%) Eesti elanikest leiab, et neil oleks soovi korral võimalik hankida kanepit, kümnendik peab seda võimatuks ja kaks kolmandikku ei oska hinnangut anda (Joonis 11). KOV-i tüüpide hulgast eristub pealinn, kus keskmisest suurem osa oskab küsimusele ühe- või teistsuguse hinnangu anda (võimalikuks/võimatuks peab soovi korral kanepi hankimist vastavalt 27% ja 14%) ning regionaalsed keskused, kus keskmisest enam ei osata küsimusele vastata (võimalikuks/võimatuks peab seda vastavalt 18% ja 9%). Üht tüüpi KOV-ide vahel ilmnevad olulised erinevused maakonna- ja piirkondliku keskuse ning suurte keskuste tagamaa tüüpi KOV-ide puhul.

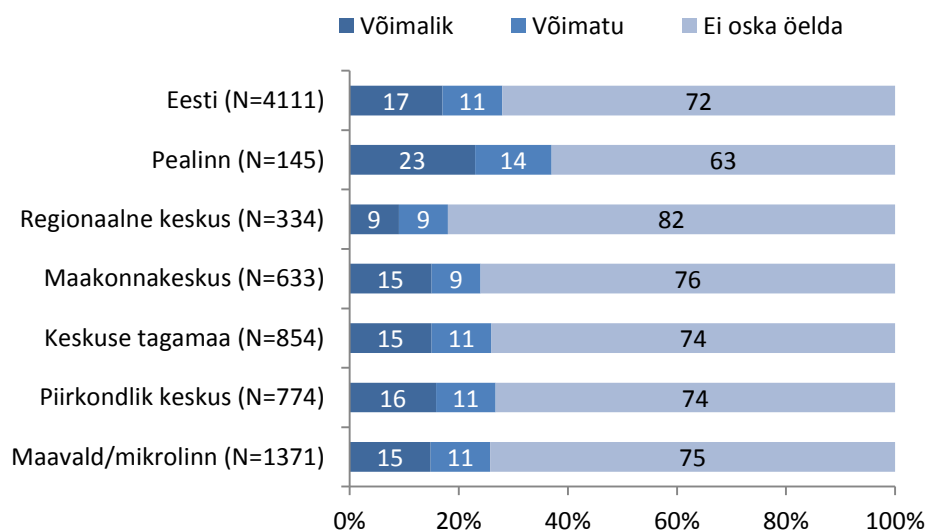
Joonis 11. Hinnang kanepi hankimise keerukusele

- **Maakonnakeskused:** kanepi hankimist peab võimalikuks keskmisest enam Rapla valla ja Valga linna (30–31%), ent keskmisest vähem Jõhvi valla (14%) ja Paide linna (17%) elanikke.

- **Suuremate keskuste tagamaad:** kanepi hankimist peab võimalikuks keskmisest rohkem Viimsi valla (32%) ja eriti Tartu valla (41%) elanikke, ent keskmisest vähem Maardu linna ning Jõgeva, Põlva ja Kaarma valla (17–19%) ning eriti Karula valla (11%) elanikke. Võimatuks peab kanepi hankimist keskmisest enam Maardu linna ning Kaarma ja Karula valla elanikke (13–14%), aga keskmisest vähem Kohtla ja Paide valla (3%) elanikke.
- **Piirkondlikud keskused:** kanepi hankimist peab võimalikuks keskmisest enam Antsla, Tamsalu, Otepää (28–30%) ja Lihula valla (34%) elanikke, ent keskmisest vähem Mustvee ja Räpina valla (9–11%) elanikke. Võimatuks peab seda keskmisest enam Mustvee, Järva-Jaani, Räpina ja Aseri valla (15–18%), ent keskmisest vähem Järvakandi ja Abja valla elanikke (4%).

Soovi korral teiste narkootiliste ainete hankimist peab võimalikuks 17% ja võimatuks 11% Eesti elanikest (Joonis 12). Eesti keskmisest eristuvad pealinn, kus vastavad osakaalud on 23% ja 14% ning regionaalse keskuse tüüp, kus nii narkootikumide hankimise võimalikkuse kui võimatuse osakaal on võrdne (9%). Olulised erinevused ilmnevad ka üht tüüpi KOV-ide vahel, v.a regionaalsete keskuste puhul.

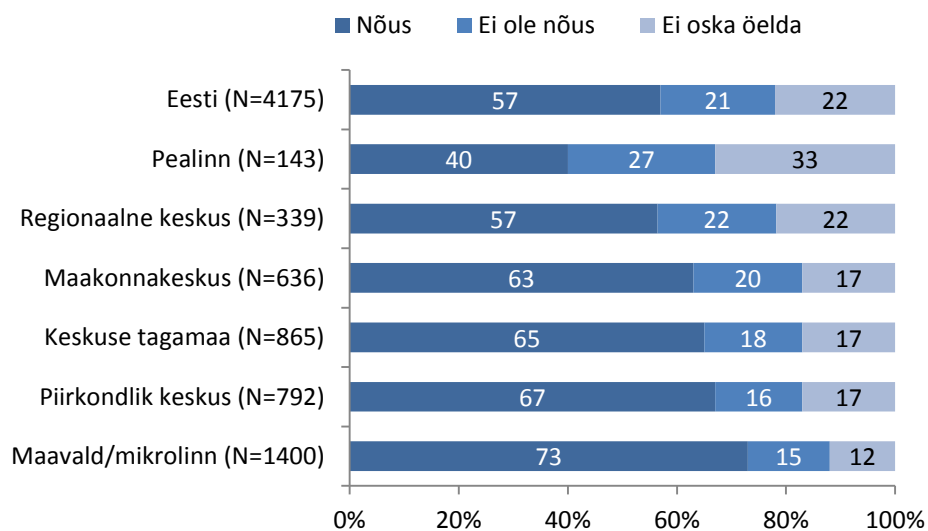
Joonis 12. Hinnang muude narkootiliste ainete (v.a kanep) hankimise keerukusele

- **Maakonnakeskused:** muude narkootiliste ainete hankimist peab võimalikuks keskmisest enam Valga ja Viljandi (20–21%), ent keskmisest vähem Paide elanikke (7%). Võimatuks peab seda keskmisest rohkem Jõhvi valla ja Põlva linna (14–15%), aga keskmisest vähem Kuressaare elanikke (4%).
- **Suuremate keskuste tagamaa:** muude narkootiliste ainete hankimist peab võimalikuks keskmisest enam Kohtla valla ja Sindi linna (21%) ning eriti Tartu valla (28%) elanikke, aga keskmisest vähem Jõgeva (9%), Kaarma (6%) ja eriti Karula valla (1%) elanikke. Võimatuks peab seda keskmisest rohkem Kaarma ja Karula valla (18–19%), ent vähem Kohtla, Pärsti ja Paide valla ning Sindi linna (3–5%) elanikke.
- **Piirkondlikud keskused:** muude narkootiliste ainete hankimist peab võimalikuks keskmisest enam Tamsalu ja Lihula valla (26–27%), ent keskmisest vähem Räpina, Järvakandi ja Mustvee valla (6–7%) elanikke. Võimatuks peab seda keskmisest rohkem Aseri ja Järva-Jaani valla (18%), ent vähem Abja valla (4%) elanikke.

- **Maavallad ja mikrolinnad:** muude narkootiliste ainete hankimist peab võimalikuks keskmisest enam Kuusalu ja Sõmerpalu (21–22%), Vasalemma ja Võnnu (24–25%), Kareda (28%) ja Käru valla (31%) elanikke, ent keskmisest vähem Avinurme, Puurmani, Albu, Raikküla, Paistu ja Meremäe (6–9%) ning eriti Kihelkonna valla (0%) elanikke. Võimatuks peab seda keskmisest enam Kanepi, Kihelkonna, Tarvastu ja Meremäe (17–18%) ja eriti Mikitamäe valla (26%) elanikke, ent keskmisest vähem Laimjala ja Lavassaare (4–5%) ja eriti Käru valla (1%) elanikke.

6. SOTSIAALSED SUHTED

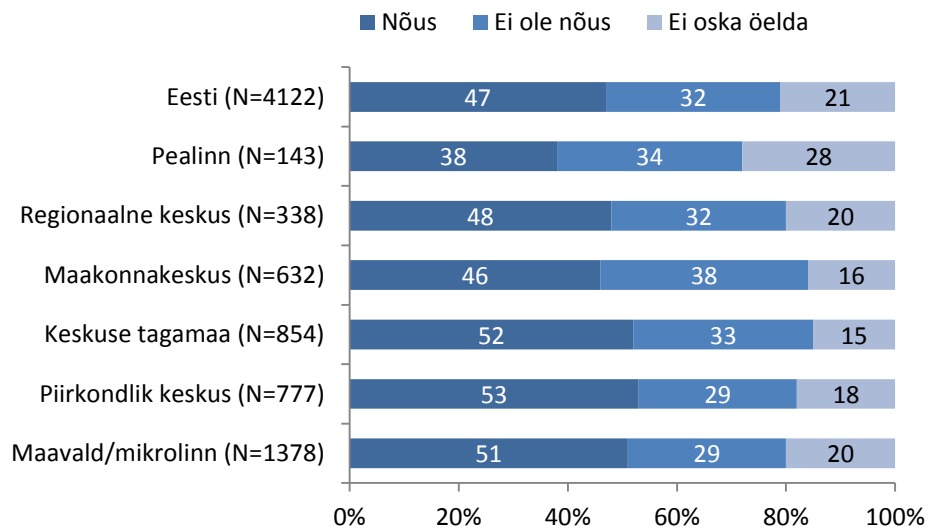
Inimeste kogukonnatunde mõõtmiseks paluti neil hinnata, kui võrd on nad nõus erinevate oma kodukandi kohta käivate väidetega. Kogu Eesti elanikest 57% tunneb, et nende kodukandi inimesed aitavad vajadusel üksteist, 21% arvab, et seda ei tehta, ning 22% ei oska seisukohta võtta. Erinevused KOV-i tüüpide lõikes on olulised – mida suuremas kohas elatakse, seda vähem on väitega nõustujaid ning seda rohkem mittenõustujaid (Joonis 13). Kui maavaldades ja mikrolinnades nõustub 73% ja ei nõustu 15% elanikest, siis regionaalsetes keskustes on need osakaalud vastavalt 57% ja 22% ning Tallinnas 40% ja 27%.

Joonis 13. Väitega „Minu kodukandi inimesed üldiselt aitavad üksteist, kui on vaja” nõustumine

- **Regionaalsed keskused:** nõustujaid on mõnevõrra üle keskmise Tartus (64%) ja palju üle keskmise Kärdlas (84%), ent märgatavalt alla keskmise Kohtla-Järvel (49%).
- **Maakonnakeskused:** nõustujaid on üle keskmise (75–78%) Haapsalus, Kuressaares ja Võrus, alla keskmise Valgas (55%) ja eriti Jõhvi vallas (47%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** nõustujaid on keskmisest enam (74–78%) Paide, Ridala, Kaarma, Karula ja eriti Pühalepa (87%) vallas, keskmisest vähem Tartu (54%) ja Sauga (58%) vallas.
- **Piirkondlikud keskused:** keskmisest suurem osakaal (77–78%) nõustujaid on Järva-Jaani, Räpina ja Kehtna vallas ning eriti Mustvee linnas (83%), keskmisest väiksem (58–62%) Tamsalu, Aseri ja Kose vallas.
- **Maavallad ja mikrolinnad:** nõustujaid on keskmisest rohkem (80–85%) Emmaste, Mikitamäe, Muhu ja Tarvastu vallas, keskmisest vähem (59–64%) Vasalemma, Puurmani, Lavassaare, Laimjala, Alatskivi, Võnnu, Palupera ja eriti Kanepi vallas (55%).

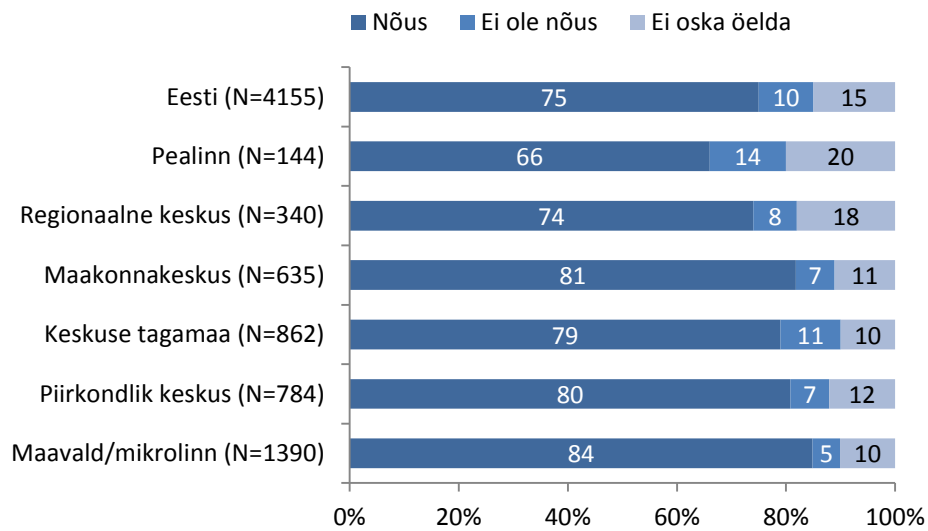
Oma kodukandis on vabatahtlikult mõne töö ära teinud Eesti elanikest 47%, 32% pole seda teinud ning 21% ei oska selle kohta midagi öelda. Nõustumise protsent on mõnevõrra suurem ning mittenõustumise protsent väiksem piirkondlikes keskustes ning maavaldades ja mikrolinnades, maakonnakeskustes on regionaalsete keskustega võrreldes nõustujaid vähem ja mittenõustujaid märksa enam (Joonis 14). Samuti esinevad olulised erinevused KOV-i tüüpide siseselt.

Joonis 14. Väitega „Oma ümbruskonna hüvanguks teen mõnikord mõne töö ära omal algatusel, ilma et keegi oleks palunud” nõustumine

- **Regionaalsed keskused:** keskmisest enam on väitega nõustujaid Tartus (60%) ja Kärdlas (63%), keskmisest vähem Narvas (36%) ja Pärnus (40%).
- **Maakonnakeskused:** keskmisest rohkem (51–55%) on väitega nõustujaid Jõgeval, Valgas, Võrus ja Kuressaares, keskmisest vähem (38–40%) Rakveres ja Põlvas ning eriti Jõhvi vallas (32%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** väitega nõustujaid on tunduvalt üle keskmise (65–69%) Kohtla, Karula ja Pärsti vallas, samuti Ridala (63%) ja Pühalepa (60%) vallas. Keskmisest tunduvalt vähem nõustujaid on Luunja vallas (40%).
- **Piirkondlikud keskused:** üle keskmise (62–69%) on väitega nõustujaid Haljala, Järva-Jaani ja Lihula vallas, alla keskmise Aseri vallas (40%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** väitega nõustujaid on keskmisest rohkem (58–60%) Avinurme, Pala ja Kareda vallas, veelgi enam (62–69%) Albu, Vormsi, Kanepi, Lavassaare, Käru ja Kihelkonna vallas. Keskmisest vähem (40–45%) nõustutakse Kuusalu, Vasalemma, Puurmani, Rägavere, Alatskivi ja Palupera vallas.

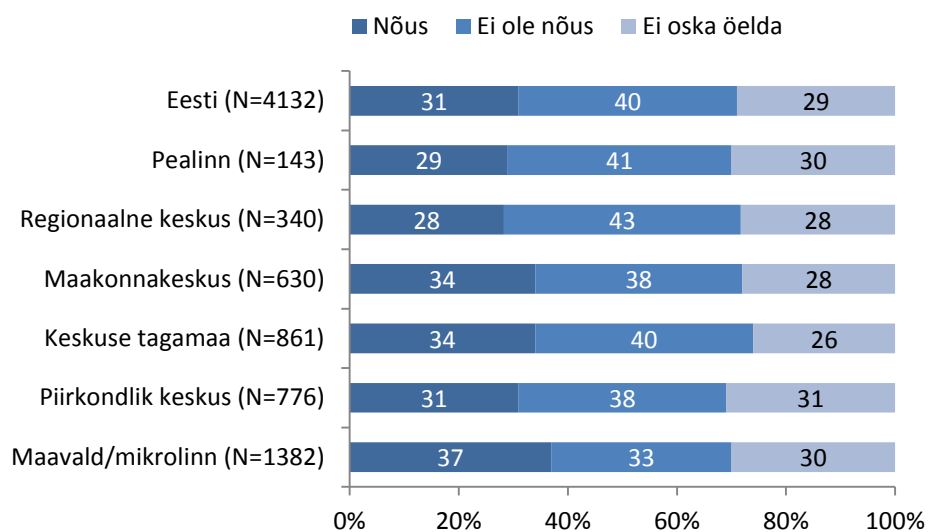
Kolmveerand Eesti elanikest peab oma kodukandi asju oluliseks, kümnendik ei pea neid oluliseks ning 15% ei oska seisukohta võtta (Joonis 15). KOV-i tüübi lõikes ei ilmne olulisi erinevusi. Küll aga esineb olulisi erinevusi samasse tüüpi kuuluvate KOV-ide vahel regionaalsete keskuste, maakonnakeskuste ja piirkondlike keskuste puhul.

Joonis 15. Väitega „Minu kodukandi asjad on olulised” nõustumine

- **Regionaalsed keskused:** keskmisest tunduvalt suurem osakaal väitega nõustujaid on Tartus (88%) ja Kärdlas (90%), keskmisest väiksem aga Narvas (56%) ja Kohtla-Järvel (64%).
- **Maakonnakeskused:** üle keskmise (88–90%) oli väitega nõustujaid Rakvere, Kuressaares ja Viljandis, alla keskmise (64–67%) Valga linnas ja Jõhvi vallas.
- **Piirkondlikud keskused:** väitega nõustujaid on keskmisest märksa enam (91%) Kose vallas, keskmisest vähem aga Aseri vallas (58%) ja Mustvee linnas (64%).

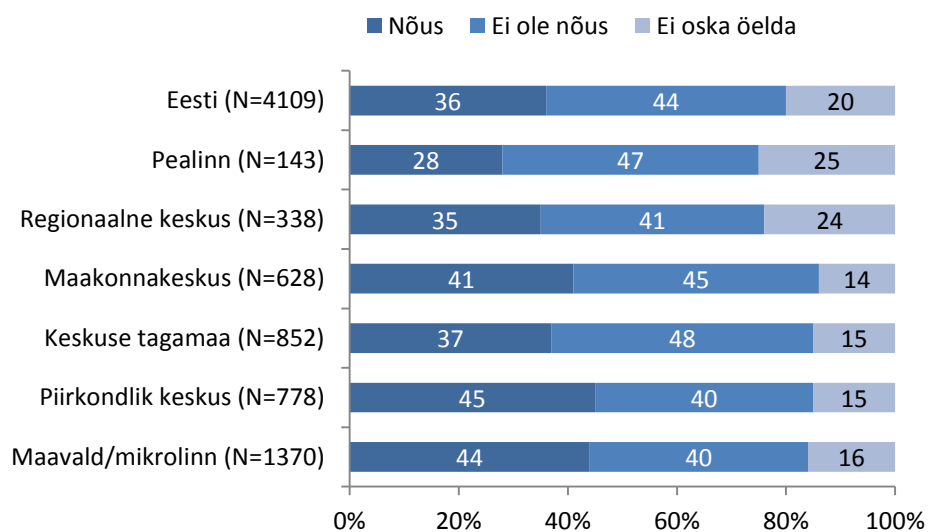
Eesti elanikest 31% usub, et suudab mõjutada ja muuta elu oma kodukandis (Joonis 16). Märksa suurem osa, 40%, on neid, kes väitega ei nõustu, ja 29% ei oska seisukohta võtta. KOV-i tüüpide lõikes tulemused oluliselt ei erine, kuid erinevused ilmnevad KOV-i tüüpide siseselt.

Joonis 16. Väitega „Ma usun, et suudan mõjutada ja muuta elu oma kodukandis” nõustumine

- **Regionaalsed keskused:** väitega nõustujaid on keskmisest märksa enam Tartus (38%) ning vähem Narvas (14%).
- **Maakonnakeskused:** keskmisest suurem osa väitega nõustujaid on Viljandis ja Haapsalus (41–43%), samuti Rapla vallas (48%), keskmisest väiksem osa aga Valga linnas (17%) ja Jõhvi vallas (27%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** väitega nõustutakse keskmisest enam (41–48%) Kohtla, Põlva, Võru, Karula ja Pühalepa vallas, keskmisest vähem (25–29%) Viimsi, Jõgeva ja Ridala vallas.
- **Piirkondlikud keskused:** väitega nõustujaid on üle keskmise (38–42%) Järva-Jaani, Lihula ja Kose vallas, alla keskmise Aseri vallas (24%) ja Mustvee linnas (26%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** nõustujaid on keskmisest enam (45–50%) Kuusalu, Avinurme, Käru, Kihelkonna ja Muhu vallas, eriti aga Vormsi vallas (72%). Keskmisest tunduvalt vähem (12–17%) nõustutakse Vasalemma, Paluperi ja Põdrala vallas, samuti on vähem nõustujaid (26–30%) Pala, Rägavere, Häädemeeste ja Lavassaare vallas.

Oma kodukandi tegevustes osaleb 36% Eesti elanikest, 44% seda ei tee ja viiendik ei oska öelda, kas nad oma kodukandi tegevustes osalevad või ei (Joonis 17). KOV-i tüüpide lõikes tulevad välja ka mõningad erinevused – keskmisest vähem on kodukandi tegevustes osalejaid Tallinnas, regionaalsetes keskustes ning suuremate keskuste tagamaal. Samuti ilmneb, et Tallinnas ja regionaalsetes keskustes on enam neid, kes ei oska antud väitele hinnangut anda. Ühte tüüpi kuuluvad KOV-id erinevad üksteisest oluliselt.

Joonis 17. Väitega „Ma osalen kodukandi tegevustes” nõustumine

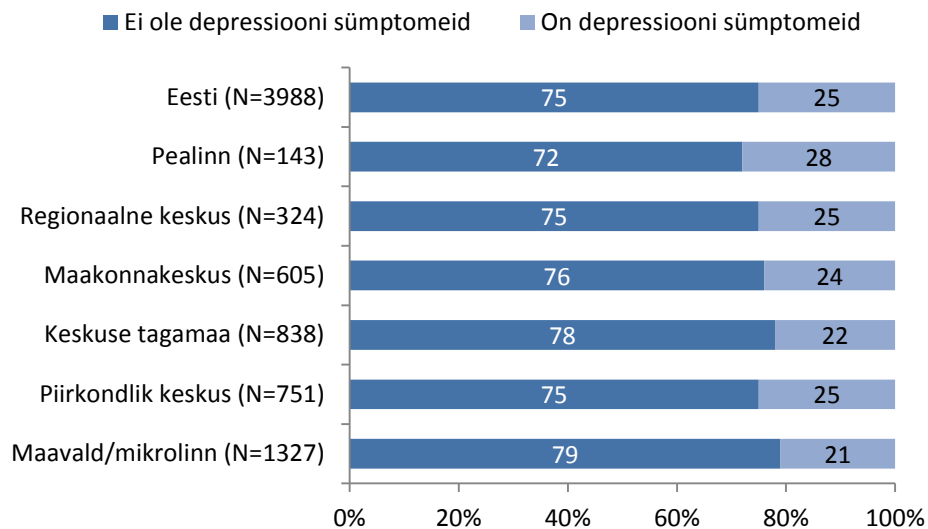
- **Regionaalsed keskused:** keskmisest enam nõustutakse väitega Tartus (44%) ja Kärdlas (50%), tunduvalt vähem aga Narvas (21%).
- **Maakonnakeskused:** üle keskmise (47–49%) on väitega nõustujaid Haapsalus ja Kuressaares, veelgi enam Võrus (53%), alla keskmise aga Rakveres (31%) ja Valgas (23%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** väitega nõustujaid on keskmisest rohkem (43–49%) Tartu, Põlva, Pärsti, Võru, Kaarma, Põlva vallas ja Sindi linnas, veelgi enam (50–55%) Paide, Ridala, Rakvere ja

Kohtla vallas ning eriti Karula vallas (61%). Keskmisest vähem (28–31%) on nõustujaid Maardu linnas ning Viimsi, Jõgeva, Sauga ja Luunja vallas.

- **Piirkondlikud keskused:** väitega nõustutakse keskmisest enam (51–52%) Halinga ja Haljala vallas, samuti Järva-Jaani vallas (57%) ja Lihula vallas (68%), keskmisest vähem Tamsalu vallas (39%) ja Mustvee linnas (29%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** keskmisest suurem (50–59%) väitega nõustujate osakaal on Avinurme, Pala, Noarootsi, Mikitamäe, Lavassaare, Laimjala ja Võnnu vallas, veelgi suurem (60–63%) Muhu, Käru ja Kihelkonna ning eriti Vormsi vallas (71%). Keskmisest vähem (23–27%) on väitega nõustujaid Palupera, Vasalemma ja Tarvastu vallas.

7. VAIMNE TERVIS

Emotsionaalse enesetunde küsimustiku⁵ erinevate väidete hindamise alusel leitud punktide kogusumma põhjal selgus, et veerandil Eesti elanikest esineb mingil määral depressiooni sümptomeid, sõltumata KOV-i tüübist, milles nad elavad (Joonis 18). Olulised erinevused esinevad KOV-ide lõikes erinevate KOV-i tüüpide kaupa.

Joonis 18. Depressiooni sümptomite esinemine emotsionaalse enesetunde küsimustiku⁵ põhjal

- **Regionaalsed keskused:** Tartu elanikel esineb depressiooni sümptomeid mõnevõrra üle keskmise (30%), Kärdla elanikel aga alla keskmise (17%).
- **Maakonnakeskused:** depressiooni sümptomeid esineb keskmisest enam (30–34%) Haapsalu, Põlva ja Rakvere elanikel, keskmisest vähem (16–19%) Jõhvi valla, Võru ja Paide elanikel.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** depressiooni sümptomeid esineb keskmisest rohkem (29–30%) Luunja ja Viiksi valla elanikel, keskmisest vähem (14–16%) Sauga, Kohtla, Kaarma ja Karula valla ning kõige vähem (10%) Paide valla elanikel.
- **Piirkondlikud keskused:** depressiooni sümptomeid esineb märgatavalt alla keskmise (15%) Järvakandi ja Järva-Jaani ning ka Kose valla elanikel (19%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** depressiooni sümptomeid esineb üle keskmise (26–29%) Vasalemma, Puurmani, Mikitamäe, Raikküla, Laimjala ja Tarvastu valla elanikel, veelgi enam (32–35%) Kareda ja Albu valla ning eriti (38–42%) Palupera, Põdrala ja Meremäe valla elanikel. Alla keskmise (12–15%) esineb neid Käru, Lavassaare ja Noarootsi ning eriti Kuusalu valla elanikel (8%).

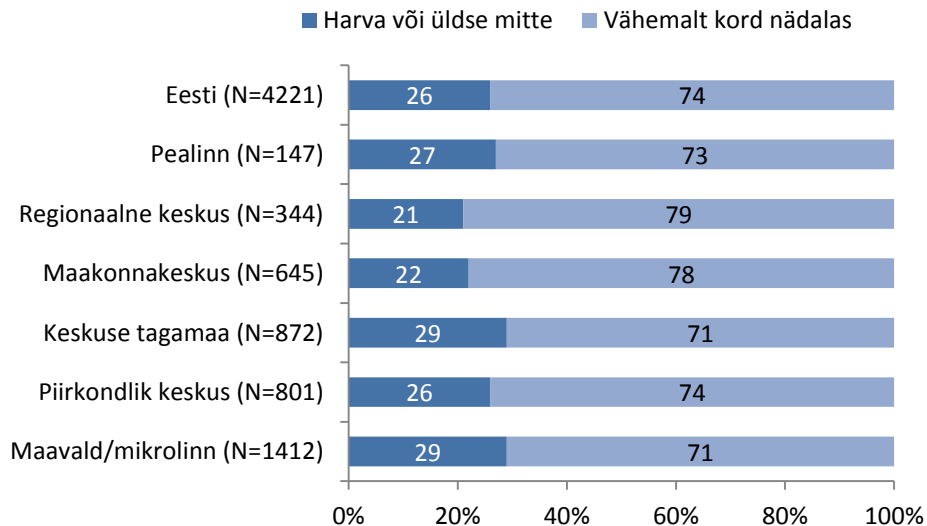
⁵ Depressiooni sümptomid on mõõdetud emotsionaalse enesetunde küsimustiku (EEK) depressiooni skaala põhjal, mille koostamisel on aluseks olnud psüühikahäirete rahvusvahelistes klassifikatsioonides esitatud depressiooni diagnostilised kriteeriumid.

(Aluoja, A., Shlik, J., Vasar, V., Luuk, K., Leinsalu, M. (1999). Development and psychometric properties of the Emotional State Questionnaire, a self-report questionnaire for depression and anxiety. *NORD J PSYCHIATRY*, vol 53, no 6, pp 443–449)

8. KEHALINE AKTIIVSUS

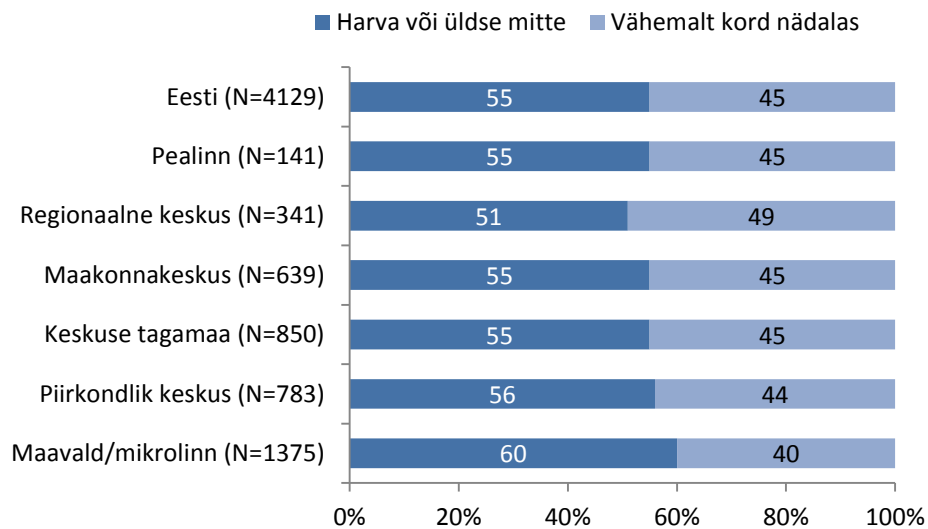
Ligi kolmveerand Eesti elanikest on küsitlusele eelnenud 30 päeva jooksul vähemalt kord nädalas käinud jalgsi või sõitnud jalgrattaga korraga 30 minutit või kauem. Tulemused ei erine oluliselt KOV-i tüüpide lõikes (Joonis 19), küll aga esinevad erinevused sama tüüpi KOV-ide vahel.

Joonis 19. Jalgsi või jalgrattaga liiklemine (viimase 30 päeva jooksul, vähemalt 30 min korraga)

- **Regionaalsed keskused:** vähemalt kord nädalas jalgsi või jalgrattaga liikunud on keskmisest enam Narvas (84%), märksa vähem aga Kärdlas (70%).
- **Maakonnakeskused:** vähemalt kord nädalas jalgsi või jalgrattaga liikunud on keskmisest rohkem Valgas (84%) ja Haapsalus (88%), keskmisest vähem (29–33%) Põlvas ja Võrus ning Jõhvi vallas.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** vähemalt kord nädalas jalgsi või jalgrattaga liikunud on mõnevõrra üle keskmise (78–80%) Maardu linnas ning Sauga ja Luunja vallas, alla keskmise (63–64%) Kaarma ja Karula vallas ning Tartu vallas (54%).
- **Piirkondlikud keskused:** vähemalt kord nädalas jalgsi või jalgrattaga liikunud on keskmisest enam (84–89%) Elva linnas ning Haljala ja Järvakandi vallas, vähem (61–67%) Antsla, Abja, Tamsalu, Halinga ja Räpina vallas.
- **Maavallad ja mikrolinnad:** vähemalt kord nädalas jalgsi või jalgrattaga liikunud on üle keskmise (81–84%) Emmaste, Vasalemma ja Alatskivi vallas, alla keskmise (60–65%) Meremäe, Vormsi, Noarootsi ja Kareda ning eriti Kanepi vallas (53%).

Vähem kui pool (45%) Eesti elanikkonnast on küsitlusele eelnenud 30 päeva jooksul vähemalt kord nädalas tegelenud vabal ajal liikumisharrastusega (vähemalt 30 min korraga), mis ajab kergelt hingeldama ja higistama (siin defineeritud kui intensiivse treeninguga tegelejad, Joonis 20). Olulisi erinevusi KOV-i tüüpide lõikes ei ole, kuid KOV-id, mis kuuluvad samasse tüüpi, erinevad üksteisest.

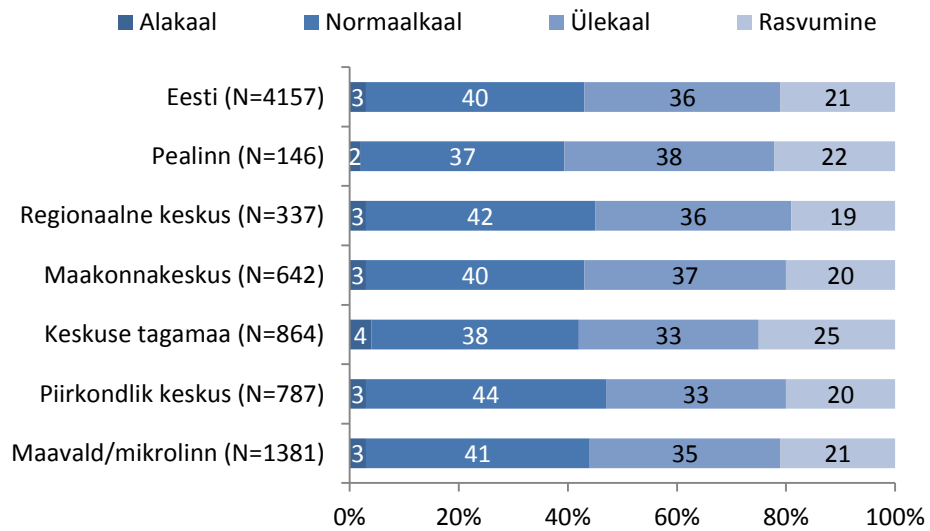

Joonis 20. Vabal ajal liikumisharrastusega tegelemine (viimase 30 päeva jooksul, vähemalt 30 min korraga)

- **Regionaalsed keskused:** intensiivse treeninguga tegelejaid on keskmisest märksa enam Tartus (58%), tunduvalt vähem aga Narvas (31%).
- **Maakonnakeskused:** intensiivse treeninguga tegelejate osakaal on üle keskmise Viljandis (53%), alla keskmise Rakveres (36%) ja Rapla vallas (39%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** intensiivse treeninguga tegelejaid on keskmisest rohkem (51–54%) Sauga, Luunja ja Võru vallas, keskmisest vähem (33–37%) Tartu, Põlva, Jõgeva ja Kaarma vallas.
- **Piirkondlikud keskused:** intensiivse treeninguga tegelejate osakaal on keskmisest suurem Tamsalu vallas (54%) ja Elva linnas (55%), keskmisest väiksem (30–35%) Otepää, Antsla ja Haljala vallas.
- **Maavallad ja mikrolinnad:** intensiivse treeninguga tegelejaid on keskmisest märksa rohkem (51–52%) Sõmerpalu ja Rägavere vallas, ent vähem (32–35%) Albu, Noarootsi, Vormsi, Kanepi, Lavassaare, Võnnu, Palupera, Põdrala ja Tarvastu vallas ning eriti (27%) Häädemeeste ja Meremäe vallas.

Kehamassiindeksi⁶ põhjal on 40% Eesti elanikkonnast normaalkaalus (Joonis 21). Kokku 57% kaalub oma pikkuse kohta tõenäoliselt liiga palju, sh on 36% ülekaalulised ning 21%-l esineb rasvumine. Alakaalulisi on 3%. Tulemused ei erine oluliselt KOV-i tüüpide lõikes, samuti mitte samasse tüüpi kuuluvate KOV-ide lõikes. Erandiks on regionaalsed keskused, kus varieerumine KOV-ide vahel on oluliselt suurem.

⁶ Kehamassi indeks (KMI) leitakse kehakaalu (kg) jagamisel pikkuse (m) ruuduga ning selle väärtused tähistavad: KMI < 18,5 alakaalu; KMI 18,5–24,9 normaalkaalu; KMI 25,0–29,9 ülekaalu ja KMI ≥ 30 rasvumist.

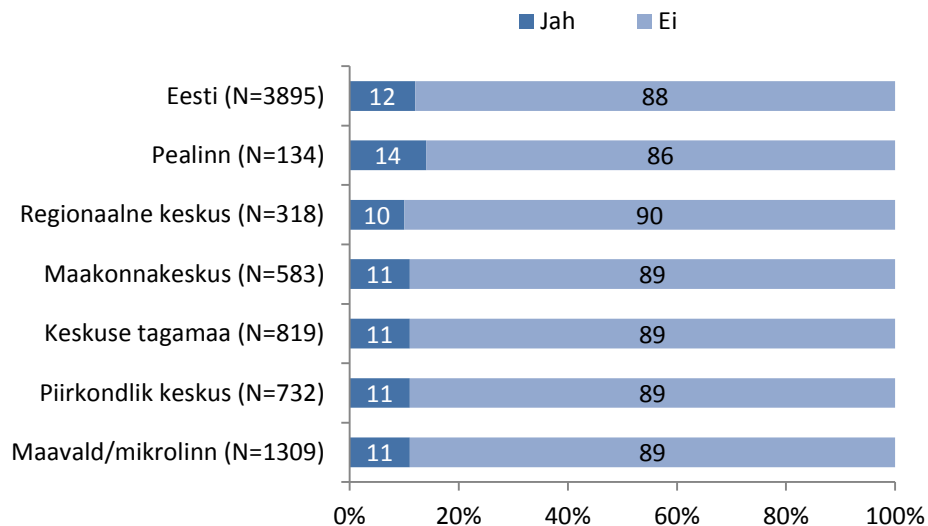

Joonis 21. Kehakaal kehamassiindeksi põhjal

- Regionaalsed keskused:** keskmisest rohkem normaalkaalulisi on Tartus (46%), märksa vähem aga Kohtla-Järvel (35%). Ülekaalulisi on keskmisest mõnevõrra vähem Narvas (31%). Rasvunuid on keskmisest märksa vähem Tartus (13%), ent rohkem Kohtla-Järvel (24%), Narvas ja Pärnus (23%).

9. SEKSUAALTERVIS

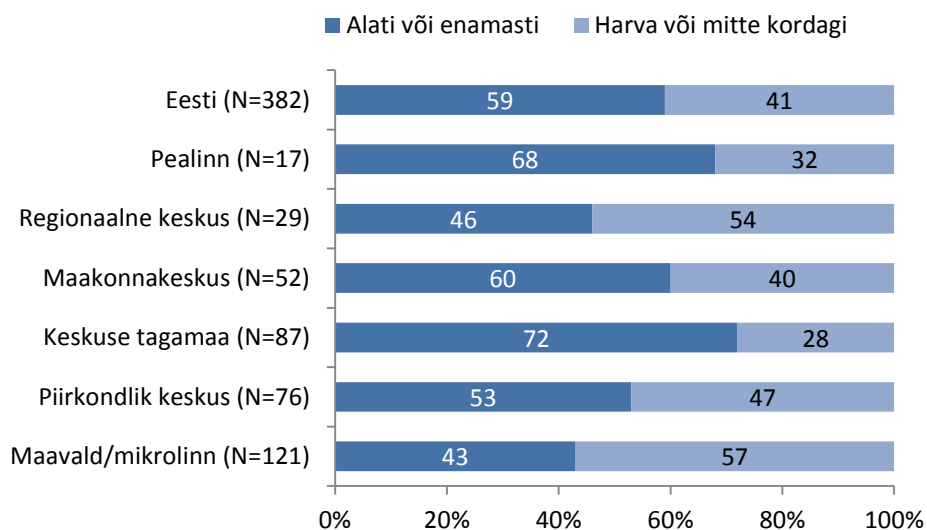
Veidi rohkem kui kümnendik Eesti elanikest, kes on alustanud suguelu, on uuringule eelnenud 12 kuu jooksul olnud juhuslikus seksuaalvahekorras, sealjuures ei esine olulisi erinevusi sõltuvalt KOV-i tüübist (Joonis 22). Olulised on aga erinevused üht tüüpi KOV-ide vahel.

Joonis 22. Juhupartneriga seksuaalvahekorras olemine uuringule eelneva aasta jooksul (suguelu alustanud vastajate hulgas)

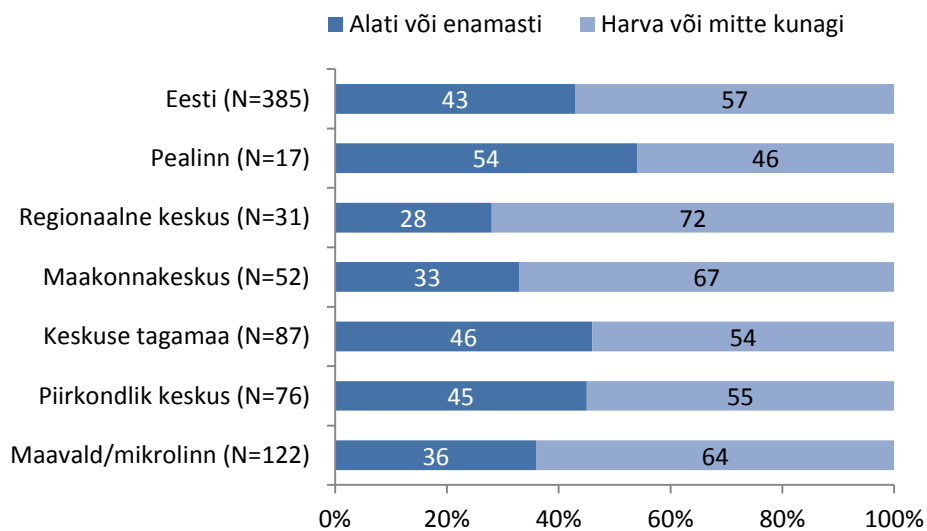
- **Regionaalsed keskused:** juhuvahekorras oluid on Tartus võrreldes teiste keskustega mõnevõrra vähem (7%).
- **Maakonnakeskused:** juhuvahekorras olute osakaal on keskmisest tunduvalt suurem Valgas (25%), keskmisest märksa väiksem aga Kuressaares (3%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** juhuvahekorras oluid on keskmisest enam Rakvere, Karula ja Pärsti vallas (18–21%), vähem aga Paide vallas (3%).
- **Piirkondlikud keskused:** juhuvahekorras olute osakaal on üle keskmise Tamsalu ja Järvakandi vallas (17–19%), ent alla keskmise Halinga ja Abja vallas (4–6%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** juhuvahekorras oluid on keskmisest enam Puurmani vallas (17%), ent keskmisest vähem Häädemeeste, Laimjala, Kihelkonna ja Vormsi vallas (2–5%).

Viimase aasta jooksul juhuvahekorras olnutest kasutas keskmiselt 59% enamasti või alati kondoomi (Joonis 23). Erinevused KOV-i tüüpide vahel ei ole olulised, samuti pole olulisi erinevusi üht tüüpi KOV-ide vahel. Erandiks on regionaalsed keskused: enamasti või alati kondoomi kasutanute osakaal oli keskmisest suurem Pärnus (60%) ja Tartus (67%), ent keskmisest väiksem Kärdlas (37%) ja eriti Narvas (20%).

Joonis 23. Juhuvahekorras kondoomi kasutamine uuringule eelneva aasta jooksul (sel perioodil juhuvahekorras olnutest)

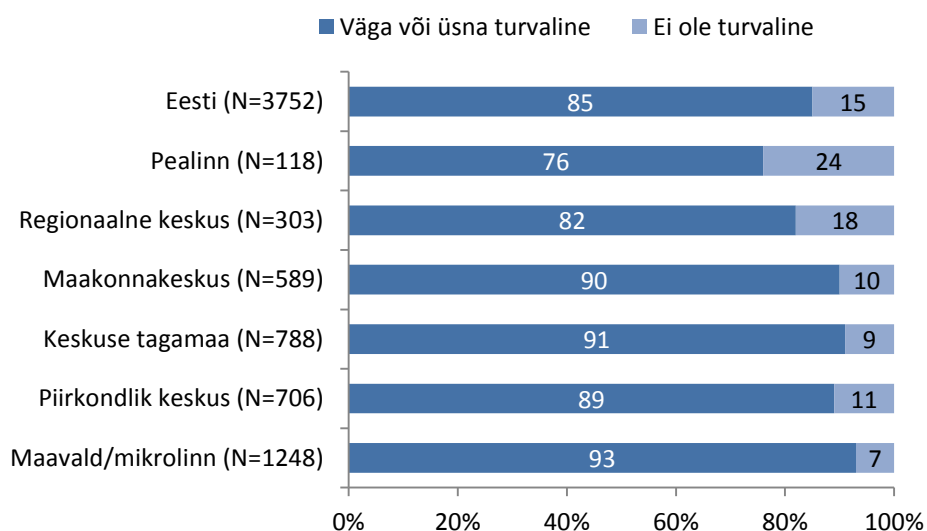
Viimase aasta jooksul juhuvahekorras olnutest keskmiselt 43% kannab endaga enamasti või alati kondoomi kaasas (Joonis 24). Erinevused eri KOV-i tüüpide keskmiste ega üht tüüpi KOV-ide vahel ei ole olulised.

Joonis 24. Kondoomi kaasaskandmine uuringule eelneva aasta jooksul (sel perioodil juhuvahekorras olnutest)

10. TURVALISUS JA OHUTUS

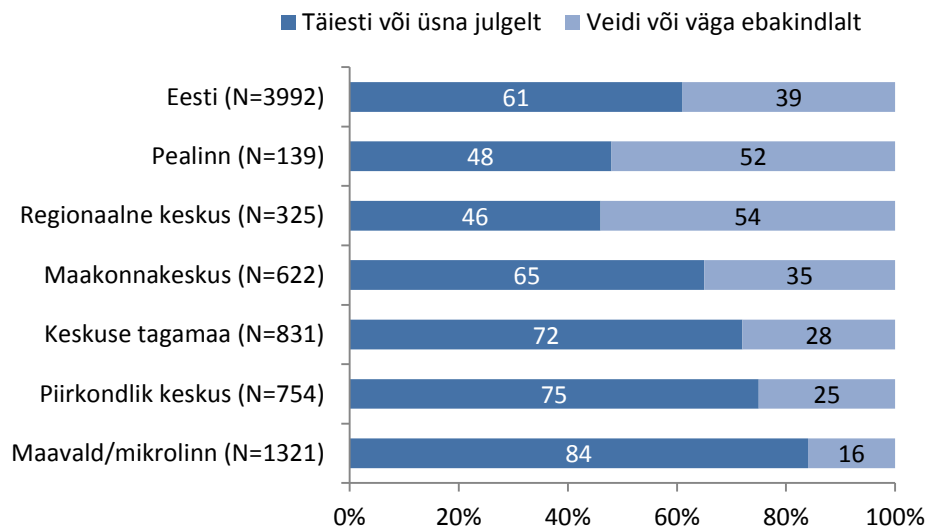
Valdav enamik (85%) Eesti elanikest tunneb end oma elukohas väga või üsna turvaliselt. Turvatunne sõltub KOV-i tüübist, olles madalam suurtes keskustes. Kui maavaldades ja mikrolinnades, piirkondlikes keskustes, suuremate keskuste tagamaal ja maakonnakeskustes on neid, kes ei pea oma elukohta turvaliseks, 7–11%, siis regionaalsetes keskustes on see osakaal keskmiselt 18% ning Tallinna elanike hulgas ei pea oma elukohta turvaliseks ligi veerand vastanutest (Joonis 25). Maakonnakeskuste, suuremate keskuste tagamaa ning piirkondlike keskuste puhul ilmnevad ka olulised erinevused KOV-ide lõikes. Maavalla ja mikrolinna ning regionaalse keskuse tüüpi KOV-ides elanike turvalisuse tunne oluliselt ei erine.

Joonis 25. Oma elukoha (linna või valla) turvaliseks pidamine

- **Maakonnakeskused:** kui üldiselt jääb nende osakaal, kes ei pea oma elukohta turvaliseks, 10% juurde, siis Kuressaares on see 3%, Rapla vallas 2% ja Põlvas 0%, ent Valgas 15% ning Jõhvi vallas tunnevad pea pooled elanikud (47%), et nende elukoht ei ole turvaline.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** suuremas osas KOV-idest on neid, kelle meelest nende elukoht ei ole turvaline, alla keskmise (sageli mitte üle 5%), ent mõnel pool siiski ka üle keskmise: Rakvere vallas ja Maardu linnas 13%, Sauga vallas 17%, Sindi linnas 22% ning Kohtla vallas 34%.
- **Piirkondlikud keskused:** inimesi, kes ei pea oma elukohta turvaliseks, on keskmisest märksa enam (21–22%) Aseri ja Lihula vallas, keskmisest vähem (3–6%) aga Mustvee linnas ning Järvakandi, Abja, Antsla ja Kose vallas.

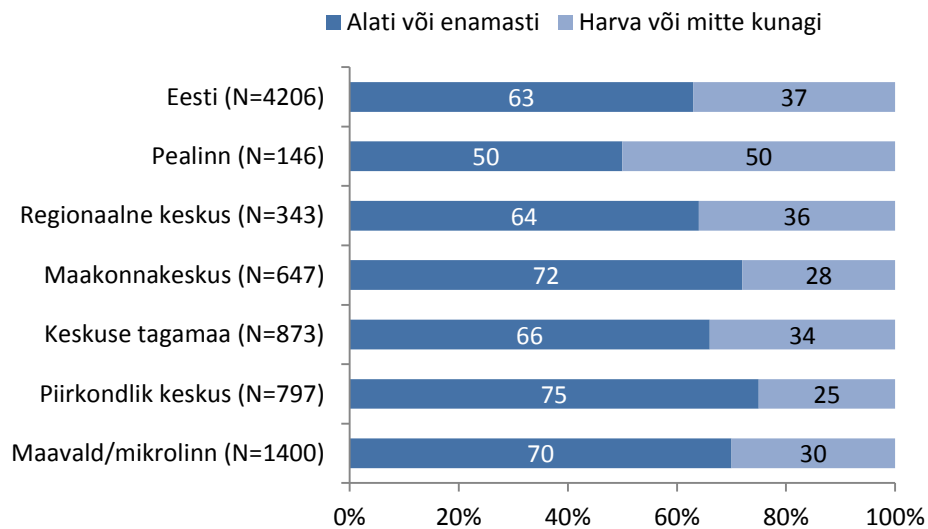
Oma elukohas pärast pimeduse saabumist üksinda väljas käies tunneb end ebakindlalt 39% Eesti elanikest. KOV-i tüüpide lõikes on see osakaal erinev, olles suurtes keskustes tunduvalt kõrgem: pealinnas ja regionaalsetes keskustes tunnevad end ebakindlalt rohkem kui pooled, maakonnakeskustes veidi üle kolmandiku, suuremate keskuste tagamaal ja piirkondlikes keskustes ligi veerand ning maavaldades ja mikrolinnades umbes kuuendik elanikest (Joonis 26). Ka KOV-i tüüpide kaupa ilmnevad KOV-ide vahel olulised erinevused.

Joonis 26. Oma elukohas (linnas, vallas) pärast pimeduse saabumist üksinda väljas käies end julgelt tundmine

- **Regionaalsed keskused:** kui Kärđlas tunneb end pimedas üksi väljas ebakindlalt 8% ning Tartus ja Pärnus vastavalt 36% ja 41%, siis Kohtla-Järvel ja Narvas 78–79% elanikest.
- **Maakonnakeskused:** keskmisest tunduvalt rohkem inimesi tunneb end ebakindlalt Jõhvi vallas (65%), keskmisest vähem (17–23%) Kuressaares, Põlvas ja Jõgeval.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** keskmisest suurem osa tunneb end ebakindlalt Sauga ja Kohtla vallas ja Maardu linnas (36–42%) ning eriti Sindi linnas (53%), keskmisest väiksem osa Jõgeva, Luunja, Karula, Tartu, Põlva ja Viimsi vallas (17–21%) ning veelgi väiksem osa Kaarma ja Ridala (14%) ning Pühalepa vallas (10%).
- **Piirkondlikud keskused:** keskmisest enam inimesi tunneb end ebakindlalt Tamsalu ja Aseri vallas (37–39%), keskmisest vähem Järva-Jaani, Järvakandi, Otepää ja Abja vallas (11–16%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** keskmisest suurem osa tunneb end ebakindlalt Kareda, Kanepi, Põdrala, Meremäe ja Sõmerpalu vallas (21–22%), veelgi enam Mikitamäe ja Palupera vallas (28–29%) ning Vasalemma vallas (39%). Keskmisest märksa vähem tuntakse end ebakindlalt Kuusalu, Emmaste, Pala, Käru ja Raikküla (8–10%) ning eriti Kihelkonna vallas (4%).

Peaaegu kaks kolmandikku (63%) Eesti elanikest kasutab alati või enamasti pimedal ajal valgustamata tänavatel ja teedel liikudes helkurit (Joonis 27). Keskmisest sagedamini kannavad helkurit maakonna- ja piirkondlike keskuste elanikud (ligi kolmveerand), harvem aga Tallinna elanikud (pooled). Olulised erinevused esinevad ka ühte tüüpi KOV-ide lõikes.

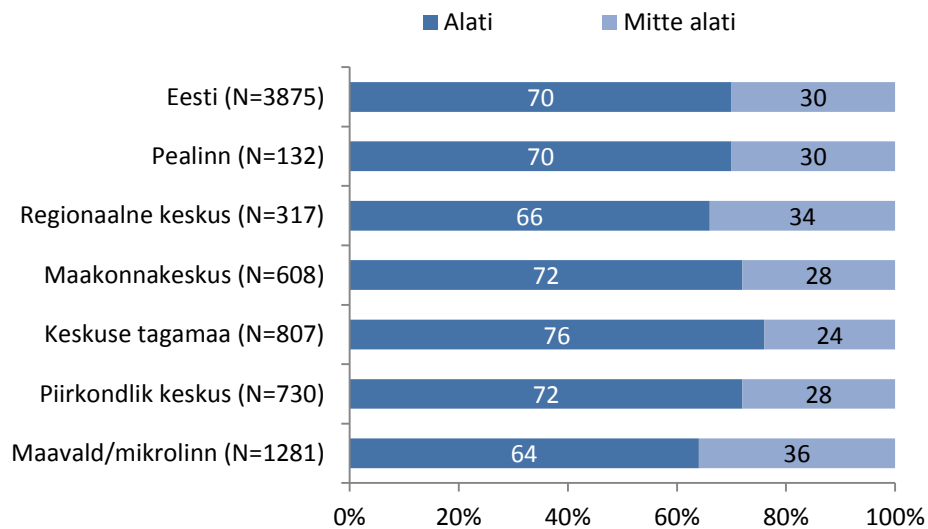

Joonis 27. Helkuri kandmine pimedal ajal valgustamata tänavatel ja teedel liikudes

- **Regionaalsed keskused:** keskmisest enam inimesi kannab enamasti helkurit Pärnus (69%), Kohtla-Järvel (75%) ja Kärdlas (82%), keskmisest vähem Tartus (60%) ja Narvas (59%).
- **Maakonnakeskused:** keskmisest rohkem on helkuri kasutajaid Rapla vallas (81%), keskmisest vähem (65–66%) Valgas, Võrus ja Jõgeval.
- **Suuremate keskuste tagamaad:** helkuri kasutajate osakaal on üle keskmise (72–75%) Jõgeva, Põlva, Kaarma ja Pärsti vallas, veelgi enam (80–85%) Pühalepa, Kohtla, Paide, Rakvere ja Karula vallas, ent alla keskmise (60%) Maardu linnas ja Viimsi vallas ning eriti Tartu vallas (51%).
- **Piirkondlikud keskused:** keskmisest rohkem inimesi kasutab helkurit Abja, Tamsalu, Röpina ja Järva-Jaani vallas (80–84%), keskmisest vähem Otepää, Antsla ja Lihula vallas (67–70%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** üle keskmise on helkuri kasutajate osakaal Vasalemma, Kanepi, Laimjala, Kihelkonna ja Palupera vallas (76–79%), veel enam (82–85%) Avinurme ja Emmaste vallas. Alla keskmise on see aga Kuusalu ja Lavassaare (61–62%), Noarootsi (52%) ja Vormsi vallas (46%).

Autojuhina kasutab alati turvavööd 70% Eesti elanikest (Joonis 28). Erinevused KOV-i tüüpide lõikes ei ole olulised, küll aga on olulised erinevused KOV-ide lõikes erinevat tüüpi KOV-ide puhul.

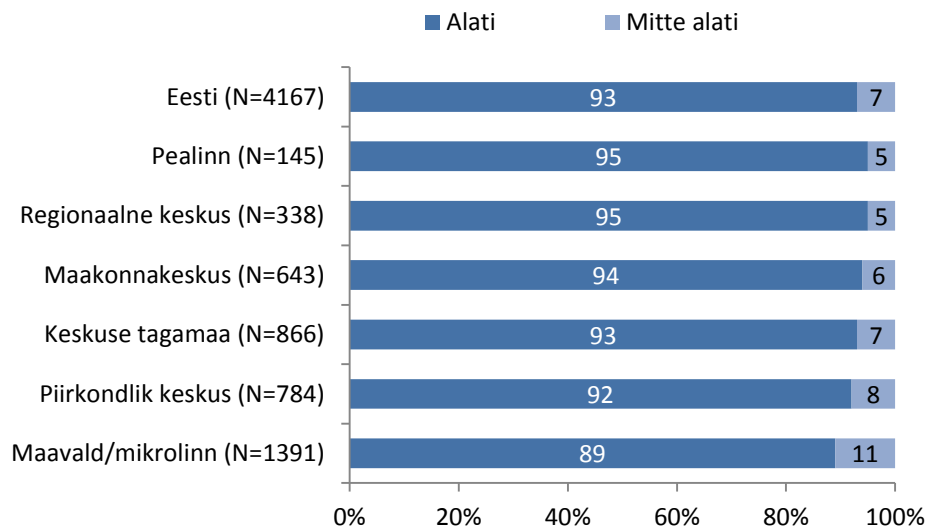

Joonis 28. Autojuhina alati turvavöö kasutamine

- **Regionaalsed keskused:** erinevused on väga väikesed – keskmisest enam (70%) Kohtla-Järve ja Pärnu elanikest ning vähem (64%) Tartu elanikest kasutab autojuhina alati turvavööd.
- **Maakonnakeskused:** autojuhina alati turvavöö kasutajaid on keskmisest suurem osakaal Paides ja Võrus (78%), mõnevõrra väiksem Valgas ja Haapsalus (63%) ning Jõgeval (67%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** autojuhina alati turvavöö kasutajaid on keskmisest enam (81–84%) Pühalepa, Paide, Ridala, Tartu ja eriti Rakvere vallas (87%), keskmisest vähem (65–67%) Pärsti ja Jõgeva vallas.
- **Piirkondlikud keskused:** autojuhina kasutab alati turvavööd keskmisest rohkem inimesi (80–85%) Kose ja Kehtna vallas ning Elva linnas, keskmisest vähem (58–65%) Aseri, Järva-Jaani, Järvakandi ja Antsla vallas ning Mustvee linnas.
- **Maavallad ja mikrolinnad:** autojuhina alati turvavöö kasutajaid on üle keskmise (70–76%) Pala, Rägavere, Mikitamäe, Kärü, Laimjala ja Paistu vallas, veel enam (79–80%) Albu, Kanepi ja Sõmerpalu vallas. Alla keskmise on neid Kuusalu (57%) ja Vasalemma vallas (41%).

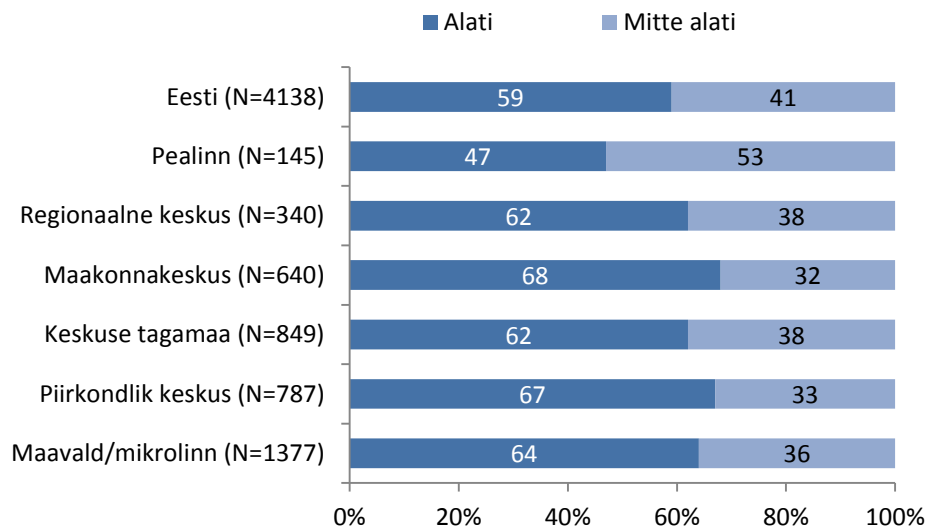
Kaassõitjana esiistmel sõites kasutab alati turvavööd valdav enamik (93%) Eesti elanikest ning KOV-i tüüpide lõikes see oluliselt ei erine (Joonis 29). Kuid erinevused ilmnevad KOV-ide lõikes KOV-i tüüpide siseselt.

Joonis 29. Kaassõitjana esiistmel alati turvavöö kasutamine

- **Regionaalsed keskused:** keskmisest märksa väiksem osa (84%) Kärda elanikest kasutab kaassõitjana esiistmel alati turvavööd.
- **Maakonnakeskused:** kaassõitjana kasutab esiistmel alati turvavööd valdav enamus (97–98%) Rapla valla ning Haapsalu elanikest, ent keskmisest vähem Valga elanikke (85%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** kaassõitjana esiistmel kasutab alati turvavööd valdav enamus (97–99%) Viimsi, Jõgeva, Paide, Rakvere ja Luunja valla elanikest, ent keskmisest märksa vähem (83–85%) Kaarma ja Pärsti valla elanikke.
- **Piirkondlikud keskused:** kaassõitjana kasutavad esiistmel turvavööd keskmisest vähem (84–86%) Antsla, Abja ja Lihula valla ning Mustvee linna elanikud.
- **Maavallad ja mikrolinnad:** kaassõitjana esiistmel alati turvavöö kasutajate osakaal on üle keskmise (95–99%) Vasalemma, Emmaste, Häädemeeste, Käru, Alatskivi, Paistu ja Sõmerpalu vallas, alla keskmise (81–84%) Kuusalu, Noarootsi, Kihelkonna ja Muhu ning eriti Vormsi vallas (70%).

Tagaistmel kaassõitjana reisisid kinnitab turvavöö esiistmega võrreldes tunduvalt väiksem osa inimesi – 59% Eesti elanikest (Joonis 30). Erinevused KOV-i tüüpide lõikes on olulised. Kui maakonna- ja piirkondlikes keskustes on see osakaal 67–68%, siis maavaldades ja mikrolinnades 64%, regionaalsetes keskustes ja suuremate keskuste tagamaal 62%, ent pealinnas 47%. Ka esinevad olulised erinevused KOV-ide vahel erinevate KOV-i tüüpide siseselt.

Joonis 30. Kaasõitjana tagaistmel alati turvavöö kasutamine

- **Regionaalsed keskused:** keskmisest suurem osa inimesi kasutab alati tagaistmel turvavööd Kohtla-Järvel (73%), ent keskmisest väiksem osa Narvas (58%) ja Kärdlas (49%).
- **Maakonnakeskused:** keskmisest rohkem kasutatakse tagaistmel alati turvavööd Rapla vallas (85%), keskmisest vähem Põlvas (58%) ja Kuressaares (60%).
- **Suuremate keskuste tagamaad:** tagaistmel alati turvavöö kasutajaid on üle keskmise (70–74%) Pühalepa, Kohtla, Paide, Ridala, Luunja ja Karula ning eriti Rakvere, Jõgeva ja Põlva vallas (78–83%), tunduvalt alla keskmise aga Maardu linnas (42%).
- **Piirkondlikud keskused:** keskmisest enam on tagaistmel alati turvavöö kasutajaid Aseri, Kehtna ja Järvakandi vallas (75–82%), keskmisest vähem Kose, Halinga ja Antsla vallas ning Mustvee linnas (56–59%).
- **Maavallad ja mikrolinnad:** tagaistmel sõites kasutab alati turvavööd keskmisest suurem osa (71–77%) Emmaste, Puurmani, Häädemeeste, Lavassaare, Käru, Laimjala, Alatskivi ja Paistu valla ning eriti Põdrala valla (81%), ent keskmisest väiksem osa (52–59%) Kuusalu, Vasalemma, Vormsi, Rägavere ja Mikitamäe valla inimestest.

KOKKUVÕTE

Suurema osa paikkonna tervisemõjurite uuringu andmete osas ei sõltu tulemused KOV-i tüübist – KOV-i tüüpide keskmised näitajad sarnanevad Eesti keskmisele järgmiste näitajate osas:

- tervise enesehinnang;
- pikaajalise haiguse või terviseprobleemi esinemine;
- terviseseisundi tõttu piiratud igapäevane toimetulek;
- hommikusöögi söömine;
- alkoholi tarvitamise regulaarsus;
- korraga vähemalt kuue alkoholiannuse tarvitamine;
- igapäevane suitsetamine;
- narkootikumide tarvitamine elu jooksul;
- oma kodukandi asjade oluliseks pidamine;
- oma kodukandi elu mõjutamine;
- depressiooni sümptomite esinemine;
- kehamassiindeks;
- jalgsi või jalgrattaga liiklemine;
- vabal ajal liikumisharrastusega tegelemine;
- juhupartneriga seksuaalvahekorras olemine;
- juhuvahekorras kondoomi kasutamine;
- kondoomi kaasaskandmine;
- autojuhina alati turvavöö kasutamine;
- kaassõitjana esiistmel alati turvavöö kasutamine.

Üht tüüpi KOV-ide seas on varieeruvus enamasti küllaltki suur, mistõttu ei saa öelda, et tüübi keskmine esindaks väga hästi kõiki sama tüübi KOV-e Eestis. Siiski on mõningaid erandeid, kus olulisi erinevusi üht tüüpi KOV-ide vahel ei esine:

- pikaajalise kroonilise haiguse või terviseprobleemi esinemine regionaalsete keskuste puhul;
- hommikusöögi söömine regionaalsete keskuste puhul;
- puu- ja köögiviljade söömine kõigi KOV-i tüüpide, v.a suuremate keskuste tagamaade puhul;
- kanepi tarvitamine elu jooksul suuremate keskuste tagamaade, piirkondlike keskuste ning maavaldade ja mikrolinnade puhul;
- muude narkootikumide tarvitamine elu jooksul kõikide KOV-i tüüpide puhul;
- hinnang kanepi hankimise keerukusele regionaalsete keskuste ning maavaldade ja mikrolinnade puhul;
- hinnang muude narkootiliste ainete hankimise keerukusele regionaalsete keskuste puhul;
- kehamassiindeks kõikide KOV-i tüüpide, v.a regionaalsete keskuste puhul;
- juhuvahekorras kondoomi kasutamine kõikide KOV-i tüüpide, v.a regionaalsete keskuste puhul⁷;
- kondoomi kaasaskandmine kõikide KOV-i tüüpide puhul⁷;
- oma kodukandi asjade oluliseks pidamine suuremate keskuste tagamaade ning maavaldade ja mikrolinnade puhul;

⁷ Vastajate vähesuse tõttu ei pruukinud erinevus oluliseks osutada.

- oma elukoha turvaliseks pidamine regionaalsete keskuste ning maavaldade ja mikrolinnade puhul.

KOV-i tüübist sõltuvalt ilmnevad olulised erinevused järgmiste tervisemõjurite puhul.

- Puu- ja köögiviljade söömine:
  - puu- ja köögivilju süüakse suhteliselt sagedamini Tallinnas, regionaalsetes keskustes ja suuremate keskuste tagamaadel, ent harvem piirkondlikes keskustes ja maavaldades ja mikrolinnades.
- Narkootikumide hankimise keerukus:
  - Tallinnas oli keskmisest vähem ning regionaalsetes keskustes keskmisest enam neid, kes ei osanud hinnata, kas neil oleks võimalik soovi korral hankida kanepit, samas kättesaadavaks pidas kanepit kummaski tüübis umbes kaks korda rohkem inimesi kui kättesaamatuks. Maavaldades/mikrolinnades ning piirkondlikes keskustes pidas kanepit kättesaadavaks ligi 2,5 korda ning maakonnakeskustes ja suuremate keskuste tagamaal ligi kolm korda rohkem inimesi võrreldes nendega, kes pidasid seda kättesaamatuks;
  - Tallinnas oli keskmisest vähem ja regionaalsetes keskustes keskmisest enam neid, kes ei osanud hinnata, kas neil oleks võimalik soovi korral hankida muid narkootilisi aineid (v.a kanep). Kui üldiselt oli seda võimalikuks hindajaid umbes 1,5 korda rohkem kui võimatuks pidajaid, siis regionaalsetes keskustes olid need osakaalud võrdsed.
- Kogukonnatunne:
  - mida suuremas kohas elatakse, seda vähem arvatakse, et kodukandi inimesed aitavad üksteist, kui on vaja;
  - piirkondlikes keskustes ja maavaldades ja mikrolinnades on võrreldes teiste KOV-i tüüpidega enam neid, kes on nõus oma ümbruskonna hüvanguks tegema mõnikord mõne töö ära omal algatusel, ilma et keegi oleks palunud;
  - oma kodukandi tegevustes osalejaid on teistest KOV-i tüüpidest vähem Tallinnas, regionaalsetes keskustes ning suuremate keskuste tagamaal.
- Turvalisus ja ohutus:
  - Tallinnas ja regionaalsetes keskustes tunneb võrreldes teiste KOV-i tüüpidega vähem inimesi, et nende elukoht on turvaline;
  - mida suurema kohaga on tegu (eriti pealinnas ja regionaalsetes keskustes), seda rohkem inimesi tunneb end ebakindlalt, käies oma elukohas üksinda väljas pärast pimeduse saabumist;
  - helkurit kantakse sagedamini maakonna- ja piirkondlikes keskustes, harvem Tallinnas;
  - kaassõitjana tagaistmel kinnitab alati turvavöö suhteliselt suurem osa maakonna- ja piirkondlike keskuste, ent tunduvalt väiksem osa Tallinna elanikest.

LISA. UURINGUSSE KAASATUD KOHALIKUD OMAVALITSUSED JA VASTANUTE ARVUD (MAAKONNA JA KOHALIKU OMAVALITSUSE TÜÜBI LÕIKES)

Maakond	Pealinn (a; N=147) ja regionaalsed keskused (b; N=347)	Maakonnakeskused (c; N=649)	Suuremate keskuste tagamaa (d; N=877)	Piirkondlikud keskused (e; N=803)	Maavallad ja mikro-linnad (f; N=1416)
Harju (N= 408)	Tallinn (N=147)		Maardu linn (N=40)	Kose vald (N=57)	Kuusalu vald (N=56)
			Viimsi vald (N=60)		Vasalemma vald (N=48)
Hiiu (N=174)	Kärdla linn (N=66)		Pühalepa vald (N=57)		Emmaste vald (N=51)
Ida-Viru (N=304)	Kohtla-Järve linn (N=55)	Jõhvi vald (N=46)	Kohtla vald (N=41)	Aseri vald (N=52)	Avinurme vald (N=65)
	Narva linn (N=45)				
Jõgeva (N=270)		Jõgeva linn (N=54)	Jõgeva vald (N=68)	Mustvee linn (N=49)	Pala vald (N=47)
					Puurmani vald (N=52)
Järva (N=262)		Paide linn (N=64)	Paide vald (N=44)	Järva-Jaani vald (N=52)	Albu vald (N=55)
					Kareda vald (N=47)
Lääne (N=252)		Haapsalu linn (N=54)	Ridala vald (N=48)	Lihula vald (N=58)	Noarootsi vald (N=50)
					Vormsi vald (N=42)
Lääne-Viru (N=275)		Rakvere linn (N=72)	Rakvere vald (N=44)	Haljala vald (N=57)	Rägavere vald (N=47)
				Tamsalu vald (N=55)	
Põlva (N=269)		Põlva linn (N=61)	Põlva vald (N=55)	Räpina vald (N=49)	Kanepi vald (N=55)
					Mikitamäe vald (N=49)
Pärnu (N=349)	Pärnu linn (N=91)		Sauga vald (N=51)	Halinga vald (N=61)	Häädemeeste vald (N=59)
			Sindi linn (N=57)		Lavassaare vald (N=30)
Rapla (N=261)		Rapla vald (N=59)		Järvakandi vald (N=51)	Käru vald (N=51)
				Kehtna vald (N=47)	Raikküla vald (N=53)
Saare (N=272)		Kuressaare linn (N=71)	Kaarma vald (N=58)		Laimjala vald (N=46)
					Kihelkonna vald (N=40)
					Muhu vald (N=57)
Tartu (N=362)	Tartu linn (N=90)		Luunja vald (N=46)	Elva linn (N=62)	Alatskivi vald (N=49)
			Tartu vald (N=57)		Võnnu vald (N=58)
Valga (N=252)		Valga linn (N=58)	Karula vald (N=48)	Otepää vald (N=45)	Palupera vald (N=51)
					Põdrala vald (N=50)
Viljandi (N=258)		Viljandi linn (N=59)	Pärsti vald (N=50)	Abja vald (N=45)	Paistu vald (N=52)
					Tarvastu vald (N=52)
Võru (N=271)		Võru linn (N=51)	Võru vald (N=53)	Antsla vald (N=63)	Meremäe vald (N=49)
					Sõmerpalu vald (N=55)